No. 6. Donderdag 8 Februari 1923. 23ste Jaargang.

Ligt ter raadpleging en lezing op de leestafels der Oost- en West-Indische Mailbooten en der voornaamste Sociëteiten, Hotels, Café's en Leesinrichtingen, zoowel hier te lande als in Oost- en West-Indië.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel N. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang"

KANTOREN:
HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG
BERICHTINGENDIENST . . . . . } TELEF. 4519. POSTGIRO 14574

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie" en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

ADMINISTRATIE VAN HET „KOLONIAAL WEEKBLAD"
HEULSTRAAT 17, DEN HAAG. - TELEFOON 4519. - POSTGIRO 14574

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich in Nederland tot den Administr.: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519, Postgiro 14574, in Neder.-Indië tot den Hoofdvertegenwoordiger te SOLO, Mr. K. FAUSER. Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Tel. Interc. 1987*, Postgiro No. 17260, beiden DEN HAAG.

INHOUD: Batik-Tentoonstelling. — Busken Huet op Java. — Uit de Pers in Nederland. — Ingezonden. — Persoverzicht uit de Ind. Bladen en Tijdschriften. Uit de Eur. Pers. Uit de Inl. Pers. Uit de Chin. Pers. Literatuur Overzicht. — Suriname. — Curaçao. Uit den Verre Vreemde. — Mededeelingen. — Mutaties van 31 Jan. tot 7 Febr. 1923.

Batik-Tentoonstelling.

Van 10 uur v.m. tot 6 uur n.m. in Heulstraat 19, Den Haag. *Toegang vrij.*

De *Nieuwe Courant* van 5 dezer schrijft o.a.:

„Sinds de theesalon van „Boeatan" naar voren is verplaatst, is er in de achterzaal permanente tentoonstelling van voorwerpen van Indische kunstnijverheid. Af en toe echter het ijverige propagandacomité door het inrichten van bijzondere tentoonstellingen weer nieuwe belangstelling te vragen voor een kunstnijverheid, die ons nog te onbekend is, maar waarvan men het mooie leert zien, hoe meer men ermee vertrouwd raakt. Zoo is er thans weer een tentoonstelling van batikwerk en er zijn zeer mooie doeken, waarin ondanks de gecompliceerde teekening doch de indruk van voorname rust is bewaard, dank zij de gelukkige kleurencombinatie en het fraaie rythme in de toepassing der motieven.

In ieder doek op zichzelf vindt men weer terugkeer van motieven, want deze motieven hebben hun eigen beteekenis. Er zijn ditmaal in de étalage evenals in de zaal eenige Indische schilderijen tentoongesteld van Mia Awen, een schilderes, die Indië goed kent en blijkbaar de mystiek van het goed heeft begrepen.

Men vestigde er onze aandacht op, dat voor onderwijzers gelegenheid bestaat, na voorafgaande waarschuwing, met schoolkinderen „Boeatan" te bezoeken, teneinde de jeugd op deze wijze, onder leiding, de Indische kunstnijverheid te leeren waardeeren."

Van laatstgenoemde gelegenheid is reeds nu en dan met succes gebruik gemaakt, doch nog lang niet genoeg. Zegt het voort!

Busken Huet op Java.

Ware 't niet door zijne eigene *Brieven*, er zou over de Indische periode van Coenraad Busken Huet betrekkelijk weinig ruchtbaar zijn geworden.

Wijlen zijn zoon, Gideon Busken Huet, verwees voor de bijzonderheden betreffende die periode naar de brieven, door zijn vader uit Indië gericht aan Potgieter te Amsterdam (welke echter nog niet tot de openbaarheid kwamen) en naar de Indische bladen uit Huet's tijd. Hij zelf, de zoon, was nog te jong toen hij Indië verliet, dan dat hij uit eigen herinnering veel had kunnen bijdragen tot de biografie zijns vaders gedurende dit tijdperk. Andere bronnen, zooals de brieven door Huet gericht tot prof. A. Pierson, prof. Quack, e.a., zouden vooreerst ontoegankelijk blijven. Doch uit de beide deelen *Brieven*, door Huet's echtgenoote en zoon gepubliceerd, laat de historie van zijn verblijf in Indië zich althans in de hoofdlijnen wel reconstrueeren.

Vóórdat hij zijne ministerieele opdracht had aanvaard om de Indische pers te ontzwavelen, voordat hij „zijne pen verkocht had", gelijk sommige organen dier pers durfden uit te bazuinen, was hij Waalsch predikant te Haarlem geweest, *Gids*-redacteur en medewerker aan de *Opregte Haarlemmer Courant*. Had de schoorsteen er niet van moeten rooken, waarschijnlijk zou men hem nimmer op een Bataviasch redactiebureau gezien hebben. Zijne eigene voorliefden brachten hem voorwaar dien kant niet uit. Liever had hij een leerstoel aangenomen in kunstgeschiedenis en aesthetiek — helaas! zijn arme, vervlogen illusie.

Te Haarlem had hij zijn openbaar leven aangevangen als theoloog, en ook zijn loopbaan als prozafabrikant (gelijk hij zich zelven wel schertsend placht te noemen); te Haarlem was hij gehuwd met Anne Dorothée van der Tholl; hij had er de zoetheid gesmaakt van 't jonge echtgeluk en ook de bitterheid van het *odium theologicum*. „Als modern theoloog heb ik het afgelegd, dat erken ik," schreef hij later aan dr. v. Deventer. In 1862 was hij als redacteur voor het Buitenlandsch Nieuws bij den staf van de Haarlemsche courant opgetreden.

Maar de voordeelen van die betrekking waren bescheiden; hij noch zijne vrouw bezaten fortuin en welhaast kwam het vaderschap zijn huiselijk budget nog meer bezwaren dan reeds, door het huwelijk zelf, het geval was. Aan de courant gaf hij zijn hoofd, aan *De Gids* hoofd en hart beide. Elk zijner artikelen, zijner Kronieken en Kritieken vooral, stak hem een veer op den hoed; in de republiek der letteren nam hij welhaast rang onder de vooraanzittenden. Toch dacht onder de curatoren der hoogeschool niemand naar 't scheen aan dezen buitengewonen jongen man, toen Jonckbloet's leerstoel in de Nederlandsche letterkunde vacant was geworden. Wellicht kon de schrijver der *Brieven over den Bijbel* niet in hun pot. Hij zou evenmin hoogleeraar worden als mr. Jacob van Lennep, wiens hateren hem mede den weg naar het professoraat afsneden. Des te beter was in *De Gids* op zijn plaats een man, die zich als geboren criticus had doen kennen, en van dezen tijd dagteekende die innige verwantschap des geestes, dat vast verbond met Potgieter, 't welk niet verbroken zou worden dan door den dood.

In 't laatst van 1867, toen hij met zijn klein gezin op *Sorghvliet* te Bloemendaal woonde, ontving hij uit Indië het aanzoek om als redacteur van de *Java Bode* op te treden. Er waren personen, die 't hem afrieden, doch hij had geldige redenen om den sprong te wagen. Het denkbeeld om naar Indië te gaan was hem ook niet nieuw; reeds in 1861 had hij eene poging gedaan om tot predikant in de koloniën benoemd te worden. Maar de regeering had toen de voorkeur gegeven aan een minder libertijnschen theoloog. Een ander streven naar lotsverbetering, n.l. om voor de afdeeling Kunst ter beschikking van den gouverneur-generaal te worden gesteld, was eveneens ijdel gebleken. Ditmaal, nu particulieren hem handreiking deden, kon hij de regeering er buiten laten — en deed het niet. Hij nam de opdracht van de *Java Bode* aan, en tevens, kort daarop, die van den conservatieven minister Hasselman om de Indische pers mores te leeren, te breidelen, gelijk het in den kanselarijstijl heette. Als belooning zou hij met zijn gezin vrijen overtocht naar Indië genieten. Daarover schreef dr. v. Hamel, dat deze zending na zijne aankomst te Batavia, met den minister welke haar gegeven had, verviel. D.i. Hasselman trad af en zijn opvolger stuurde in een ander vaarwater. Doch voor Huet's integriteit maakte dit geen verschil, pleitten zijne tegenstanders; en deze, door een verklikker aan het Departement van Koloniën gecompromitteerd en op weg *bête noire* te worden, geleek nu zwarter dan ooit.

In Mei 1868 scheepte hij zich in, met vrouw en kind. Het spooksel van het verderfelijke Indische klimaat, aan zoovelen in 't vaderland voorgehouden, was toen reeds aan 't verbleeken en scheen z'n tijd gehad te hebben; toch kwam die factor in aanmerking bij de niet zeer krachtige constitutie van moeder en zoon. De laatste was toen pas 7 jaren oud; onderweg, aan boord van de *Hoogly*, vierde hij zijn 8sten verjaardag. Te Batavia kon men beslag leggen op eene geschikte en spacieuse woning in de voorstad Kramat, waar de atmosfeer zooveel zuiverder was dan in de Bataviasche *city*, en met een erf waarbij dat van het Bloemendaalsche optrekje de afmeting van een bloemperkje scheen te bezitten. De *Java Bode*, dien hij op 1 Juli 1868 aanving te redigeeren, verscheen destijds nog slechts driemaal 's weeks; van de beide andere bladen ter hoofdplaats stond het *Bat. Handelsblad* onder leiding van den veteraan der Indische dagbladpers, Lion. Het *Nieuw Bat. Handelsblad* onder die van v. d. Does de Bye, die echter in datzelfde jaar vervangen werd door den lateren minister van koloniën L. W. C. Keuchenius.

Met wantrouwen zag men hem in den journalistieken kring treden. De faam was hem vooruitgesneld, zoowel die van zijne onmeedoogende kritieken als van zijne buitengewone literarische bekwaamheden; maar 't meeste licht liet men vallen op zijne verhouding tot den (reeds afgetreden) minister Hasselman. De Indische „hoonpers" verschoonde hem niet; men stelde den gewezen predikant voor als een creatuur der regeering, voor hare rekening naar Indië gezonden om er de dienaren der openbaarheid de ooren te wasschen. Aan Multatuli, met wien hij te Haarlem in relatie had gestaan ter zake van diens medewerking aan de *Opregte Haarlemsche Courant*, schreef hij niet lang na zijn optreden:

„Gij plagt te beweren, dat ik tegen het geschreeuw der Indische dagbladschrijvers „meer dan opgewassen" was. Doch vooral in den eersten tijd heb ik menigmaal gevreesd, dat uwe voorspelling verkeerd uitkomen zou. Op de grievendste wijze ben ik, en word ik nog dagelijks aangevallen; niet het minst door de vrienden en vereerders van dienzelfden v. d. Hoeven, aan wien gij meendet mij veilig te kunnen aanbevelen."

Inderdaad, instede dat hij deze Indische pers zou ontzwavelen, geleek het er naar als ontzwavelden hare vertegenwoordigers hèm. Maar als publicist had hij de handen heel wat vrijer dan in zijne metterdaad ondergeschikte positie bij de *Haarl. Cour.* het geval was geweest, en stout trad hij naar den voorgrond. Zijn biograaf v. d. Hamel schreef over dit keerpunt in zijne loopbaan:

„De artikelen, die hij in de *Java Bode* schreef, kwamen in Nederland slechts enkelen onder de oogen en waren dan ook uitsluitend voor Indië bestemd. Wel vertelde men hier en daar in het moederland, dat het liberale blad onderscheidene abonné's verloren had, toen Huet in het redactiebureau was gaan zitten. Maar spoedig werd dit gerucht volkomen gelogenstraft door het bericht dat hij de courant, die vóór hem slechts driemalen per week verscheen, tot een echt dagblad gemaakt en tot grooten bloei gebracht had."

Huet's eigen *Brieven* kwamen deze voorstelling bevestigen. Aan zijn neef dr. L'Ange Huet, destijds in 't vaderland, maar die hem later in Indië zou opvolgen, richtte hij deze regels:

„In Indische couranten heb ik al zoo dikwijls gelezen dat ik dominé geweest ben om den broode, enz., dat, waneer Hollandsche anonymen hetzelfde komen oververtellen, zulks mij vrij kalm laat. Ook moet ik tot lof van het publiek, althans in Indië, zeggen dat het zich door al dat getier al heel weinig van de wijs laat brengen. Het crediet van den *Java Bode* is zoo gevestigd, en zijn debiet neemt nog dagelijks zoozeer toe, dat elke nieuwe aanval een reclame is geworden en dienst doet als advertentie. De twee andere Bataviasche couranten zijn geheel overvleugeld en zullen, zoo zij niet weldra evenals de *Java Bode* dagelijks gaan verschijnen, moeite hebben om in stand te blijven. Onder de Indische couranten is de *Java Bode* de eenige, die een literarisch tintje heeft en ik doe wat ik kan om de aandacht van het publiek te vestigen op het goede, het betere en het beste. Enz."

Bij aankomst te Batavia had hij een kleinen kring van vereerders gevonden, naast de vijanden in de pers. Men mocht dien kring *a chosen few* noemen, personen buiten het „rumoer van week- en dagbladschrijveren", die in de eerste plaats den letterkundige en den stylist huldigden; die toonden te beseffen welk een ongemeen talent, in dat opzicht, op het Indische tooneel was getreden. Onder hen waren enkele zijner vroegere akademiekennissen; voorts mr. H. A. des Amorie v. d. Hoeven, destijds advokaat te Batavia, daarna lid van de Tweede Kamer, mr. Godefroy, lid van het Hooggerechtshof van N.-I., mr. N. P. v. d. Berg, later president van de Javasche Bank, mr. T. H. der Kinderen, eerlang lid van den Raad van Indië, e.a. Het verkeer met eene kleine groep *intellectuels* vertroostte eenigszins van de gedurige aanvechtingen in de pers. Daarbij, de materieele omstandigheden waren gunstig, het onbekrompen Indische leven had zijne voordeelen. Met de vrienden in Holland onderhield hij de briefwisseling, in de eerste plaats met Potgieter, die steeds met het gezin meeleefde, die voor de toezending van boeken zorgde welke in Indië niet, of slechts met veel tijdverlies te bekomen

waren, die zijne brieven adresseerde „Aan Cd. Busken Huet, helaas op Java."

Toen bij de *Java Bode* alles op vaste schroeven stond en de machine geheel *in working order* was, oordeelde Huet dat hij als Indisch redacteur wat meer plaatselijke kennis van Indië behoefde. Wat de bekendheid met land en volk betrof, om van de taal maar niet te spreken, was hij nog tamelijk nieuweling gebleven. Redacteurs gelijk Lion, van nabij met de cultures bekend, daarbij bekwaam dagbladschrijver en heftig polemicus, waren in dat opzicht verreweg zijn meerdere. Huet wilde in die leemte eenigszins voorzien; hij ging aanschouwelijk onderwijs nemen door een reisje naar Oost- en Midden-Java. De belangen van zijne betrekking coïncideerden hier met zijne familiebelangen. Te Soerabaja woonde zijn broeder Daniël, en in den omtrek van Klatten zijn broeder Jan; beiden had hij sedert jaren niet gezien. Oude en nieuwe kennissen wachtten hem in den Oosthoek; zijn vriend Bergsma kwam hem te Soerabaja reeds aan boord begroeten, de chef van het kantoor Anemaet had hem ten zijnent genoodigd, en eene dergelijke uitnoodiging van den resident van Pasoeroean, v. Spall, werd hem op de valreep overhandigd. Na zijne ontvangst ten huize Anemaet schreef hij over de gastvrouw aan zijne eigene vrouw:

„Die dame is stellig de elegantste en fashionableste jonge vrouw, die in Indië nog ontmoet heb, eer groot dan klein, wat blond en wat bleek, met een delicaat voorkomen en bijzonder goed gekleed. Bij Anemaet aan huis is alles, zonder somptueus te zijn, zeer bevallig ingerigt. Zijne diners doen aan die van Potgieter denken. De gasten waren Bergsma, Matthiesen, een der heeren Rose en mijn persoon. Enz."

Verder maakte hij hier nog de kennis van den agent der Factorij S. (Schlosser?) met de heeren Thieme, Kruseman en Bisschop Grevelinck. Deze laatste was toenmaals directeur van de Soerabajasche Ambachtsschool en had vroeger als correspondent tot de *Java Bode* in betrekking gestaan, maar die relatie was weer verbroken geworden door strubbelingen, gelijk ze bij Indische couranten achter de schermen plachten voor te vallen. Bij dit laatste bezoek stond het kompas verkeerd. Huet zou ervaren dat, ook buiten den kring der journalistiek, niet ieder gezind was deferentie te betoonen voor een naam als de zijne. Aan zijne vrouw schreef hij daarover:

„Allerbespottelijkst is het bezoek geweest, dat ik heden in den vooravond bij Bisschop Grevelinck heb afgelegd. Verbeeld u een zwaargebouwd man van leeftijd, die in nachtbroek en kabaai, tusschen licht en donker, in zijne binnengalerij bezig is met het rangschikken eener kleine verzameling van mineraliën. Ik kom binnen en noem mijn naam.

Hij: Mijnheer Huet van...... van...... van de *Java Bode*, geloof ik?

Ik: Dezelfde.

Hij: U komt zeker hier ten einde voor uw blad eenige bijzonderheden omtrent de Ambachtsschool te vernemen?

Ik: Gaarne zou ik de Ambachtsschool meer van nabij leeren kennen, doch op dit uur van den dag zijn de lessen natuurlijk afgeloopen.

Hij (steeds voortgaande met zijne mineraliën te rangschikken): De jongelui worden hier opgeleid voor de industrie; maar er is in Indië geen industrie. Nu wil het gouvernement dat ik hun wat kennis van mineraliën zal mededeelen, enz., enz. (een speechje van een paar minuten over dat onderwerp).

Ik: U is immers dezelfde heer Grevelinck, met wien ik het genoegen heb gehad een aantal brieven te wisselen?

Hij: Noemt u dat een genoegen?

Ik: Aanvankelijk vond ik het werkelijk een genoegen; later is onze korrespondentie ontaard.

Hij: Over dat onderwerp heb ik u niets te zeggen.

Ik: Dan zal ik u niet langer van uwen kostbaren tijd berooven.

Hij: Dat is zeer consideraat(?) van u.

Ik: Uw dienaar, mijnheer!

Hij: Uw dienaar, mijnheer!

„En zoo ben ik heengegaan. Het geheele onderhoud heeft geen vijf minuten geduurd. Die goede man is blijkbaar zoo boos als een spin. Laboreerde hij niet aan de zeer gewone kwaal van gekwetste auteurs-ijdelheid, ik zou denken dat onze Lieve Heer mij heeft toegerust met een zeer bijzonder talent om mij vijanden te maken."

Dit duister bewustzijn zou bij Huet nog wel eens meer ontwaken. 't Was het bewustzijn van den leeuw, die lekken wil, en niet weet hoe ruw zijn tong is.

Van Soerabaja de reis voortzettend naar Pasoeroean, bezocht Huet daar een paar notabelen, en, wat hem waarschijnlijk meer belang inboezemde, een paar suikerfabrieken. Over Malang, waar hij een minzaam onthaal vond bij den assistent-resident v. Nispen, liet hij zich uit:

„Het land, waar ik mij nu bevind, is het bevalligste wat ik tot hiertoe op Java gezien heb; en men zegt mij dat ik het niet alleen bevallig, maar ook grootsch en indrukwekkend zou vinden, indien ik tijd en gezelschap had om zekeren togt in het gebergte te doen, dien ik er tot mijn leedwezen thans aan zal moeten geven."

(Wordt vervolgd).

Uit de Pers in Nederland.

Onder het hoofd: *„Heeft China in Den Haag eischen gesteld?"*, schrijft de correspondent te Weltevreden van *De Telegraaf* in het blad van 20 Jan. j.l o.m.:

„Hoe ver weg het terrein van de roerige politiek van Sun Yat Sen en zijne aanhangers ook ligt van ons Indië, toch is deze ook van beteekenis voor dit land. Want het blijkt, dat de aandacht der Chineesche nationalistische partij voor Indië — welke na de revolutie van 111 zeer verslapte wegens de binnenlandsche moeilijkheden — thans weer zeer groot genoemd moet worden. Er bestaan hier te lande verscheidene afdeelingen van de Kuo Ming Tang, welke ook na den politieken ommekeer dezer partij daarmede de nauwste relaties onderhouden. Reeds onmiddellijk na den staatsgreep van 1920 werd in een der havens van Indië een afgezant van Sun Yat Sen aangehouden, die groote hoeveelheden revolutionnaire geschriften met zich voerde. Ook na dien tijd heeft de immigratiedienst eenige malen de binnenkomst van dergelijke revolutie-propagandisten weten te verijdelen. Doch jaarlijks immigreeren hier vele tienduizenden Chineezen, welke vrijwel allen afkomstig zijn uit de landstreken, welke het meest met de ideeën van dr. Sun Yat Sen besmet zijn. Daarop een afdoend toezicht te houden is vrijwel een onmogelijkheid. Dat blijkt o.a. reeds daaruit, dat de politie eenigen tijd geleden groote hoeveelheden propagandaboekjes van dr. Sun en formulieren tot toetreding tot een geheim eedgenootschap achterhaalde in een der Chineesche clubs. Dit alles wijst op een actieve propaganda voor het Chineesche nationalisme van de Indische Kuo-Ming-Tang-afdeelingen uit.

De wijze, waarop deze propaganda gevoerd wordt, is een ernstig gevaar voor de rust dezer landen; het terrorisme der Kuo Ming Tang en de daarbij aangesloten arbeidersbonden, gelijk dat in Honkong, Shanghai en nu weer in Macao tot uiting kwam, is een bewijs daarvoor. Zij is rechtstreeks gericht op het aankweeken van den uitersten rassenhaat, ook hier te lande, welke reeds tot uiting komt in de Chineesche pers. Zoo bevatte de Soerabayasche Sin Po van 8 Nov. j.l. een artikel van Kwee Hing Tjiat te Berlijn over het „Blanke Gevaar", waarin hij uiteenzet, dat de Aziaten steeds door de Europeanen worden onderdrukt en geminacht. De ergste Europeesche boef, zegt hij, staat bij hen hooger dan de meest ontwikkelde Aziaat. Door leugen en bedrog hebben de Europeanen hun macht weten te vestigen, doch nu wordt Azië zich van zijn kracht bewust en de haat tegen de vreemdelingen algemeen. „De beweging tegen het blanke gevaar is een heilige beweging, evenals de door God veroorloofde heilige oorlog der Islamieten. De eerstvolgende groote oorlog zal er dus een zijn tusschen de vertegenwoordigers van Azië en Europa."

Opmerkelijk is, in dit verband, mede een artikel in „The Great Light", een te Hongkong uitgegeven Chineesch blad,

over de slechte behandeling der Chineezen in Indië. Daarin wordt vermeld, dat de Chineesche gezant te Den Haag daartegen zonder succes protesteerde, zoodat hij nu de volgende eischen zou hebben gesteld aan onze Regeering: 1. de Nederlandsche regeering geeft strenge orders ter voorkoming van slechte behandeling der Chineezen door de politie in Indië. 2. Belastingen, die speciaal aan de Chineezen zijn opgelegd, zonder dat de Chineesche consul zijn toestemming gaf, moeten worden ingetrokken. 3. De Chineezen worden op denzelfden voet behandeld als de Europeesche vreemdelingen. Voorts kreeg de gezant de opdracht om aan de Nederlandsche Regeering mede te deelen, dat deze, bij nietinwilliging der eischen, verantwoordelijk is voor het ontstaan van eventueele onlusten of moeilijkheden!

Zoo zijn er in den laatsten tijd tal van haatwekkende artikelen verschenen tegen den Westerling in het algemeen of tegen den Hollander, zoowel in de Chineesche als in de Indo-Chineesche pers. Hoewel deze, evenmin als de nationalistisch-bolsjewistische propaganda, nog niet aangezien behoeven te worden als bewijzen voor een ernstig acuut gevaar, dienen zij toch aanleiding te geven tot bijzondere oplettendheid. De groote invloed, welken dr. Sun Yat Sen en door hem de bolsjewistische idee, thans bezit op de Kuo Ming Tang met hare vele vertakkingen in Indië, de bijzondere geneigdheid van het Chineesche ras voor geheime vereenigingen, die nimmer afkeerig bleken van terrorisme en verzet, en het ontwaakte rasbewustzijn der Indo-Chineezen kunnen te zamen een zaad uitstrooien, dat in het wrokkende gevoel van achterstelling en onderdrukking, hetwelk bij vele onzer Chineezen nog zeer levendig is, een al te vruchtbaren bodem zou vinden om op te schieten tot woekerplanten van ernstige rustverstoring.

* * *

De *Nieuwe Courant* neemt uit een door den Indischen arts Raden Ismangil in het *Tijdschrift voor Indische Geneeskundigen* met photographieën en graphieken toegelichte opstel het volgende over:

„In 1918 heeft de *oedeemziekte* ook onder de bevolking van Toeloengagoeng en Trenggalek verschrikkelijk gewoed op plaatsen, welke leden onder de voedselschaarschte, gevolg van misoogst, influenza en duurte. Langs de straten, op de passers, overal zag men menschen, eigenlijk half geraamten, met dikke beenen en vale gezichten voortstrompelen en bedelen. Velen vielen van afmatting neer, om dan als zieke of als lijk door de desa-politie te worden opgeraapt, in een tjikar geladen en naar het hospitaal gebracht. Het hospitaal te Toeloengagoeng, feitelijk slechts berekend op 80 patiënten, moest er 1000 en meer bergen; met spoed werden tijdelijke loodsen gebouwd, maar in korten tijd waren ook deze overvol; op één krib lagen dan soms twee patiënten, zwaar ziek of stervende. Men wist aanvankelijk geen raad. Malaria tropica, beri-beri, ankylostomiasis, een nieuwe ziekte? Het sterftecijfer zeer hoog, 50 pct., was aanvankelijk door verschillende behandelingswijzen niet tot daling te brengen.

Eerst dacht men aan een ernstige mijnwormziekte-epidemie (ankylosiomiasis), maar het resultaat van het mikroskopisch zoeken naar wormeieren bij zieken, en ter vergelijking bij gezonden, steunde deze opvatting niet; de patiënten verdroegen een mijnwormkuur bovendien zeer slecht. Later raakte men meer en meer overtuigd, dat een eigenaardige hongertoestand in het spel was. De juiste samenstelling van een voedsel, dat de patiënten spoedig deed herstellen, werd langs proefondervindelijken weg verkregen. Bij het groote aantal patiënten was het mogelijk op verschillende zalen een verschillend diëet voor te schrijven en de uitkomsten te vergelijken. Het beste resultaat gaf een diëet bestaande uit 4 tot 6 flesschen melk en de dooiers van 9 tot 12 eieren per dag, gemengd met wijn; dat de sterfte van 50 tot 11 pCt. deed dalen. De schrijver denkt dan ook, dat vooral het gemis aan „in vet oplosbare vitaminen" in het voedsel der hongerende bevolking de oorzaak van het kwaad is geweest. Hiermede klopt de onderstelling, onlangs door ons aangehaald uit het jaarverslag van den Burgerlijken Geneeskundigen Dienst, dat het optreden van de oedeemziekte in verband zou staan met het feit, dat de groote oliefabrieken dikwijls contractueel den geheelen klapperoogst van de bevolking opkochten, waarvan een tekort aan vet (en aan in vet oplosbare vitaminen) het gevolg zou kunnen zijn.

* * *

Het *Alg. Hbl.* schrijft over: *De belastingen in Nederlandsch-Indië*:

„Het is eigenaardig, dat de kwestie van de belastingpolitiek, die thans, mede in verband met de plannen in zake de aardolie-belasting, ten opzichte van onze Oost, zoo sterk de aandacht trekt, ook in de Straits Settlements aan de orde van den dag is. Ook daar hoort men de bewering, dat de belastingen zoo drukkend zijn, dat het kapitaal het land wordt uitgedreven. In een met de jongste mail ontvangen nummer van *The Straits Budget* vinden wij echter een beschouwing, waarin er op wordt gewezen, dat hiervoor, wat de Straits betreft, geen vrees behoeft te worden gekoesterd, omdat de belastingen in Nederlandsch-Indië veel hooger zijn dan in de Straits. Erg pleizierig is dit niet voor onze Oost. Het genoemde blad wijst er op, dat de inkomstenbelasting in de Straits eerst aanvangt bij inkomsten van 7.000 dollar, terwijl in Nederlandsch-Indië reeds inkomstenbelasting wordt geheven van inkomsten van minder dan 100 dollar per jaar.

Ook in Britsch-Indië zijn de belastingen veel hooger dan in de Straits. Het hoogste percentage is er meer dan 13 pct. Iemand met een inkomen van 100 dollar per maand, betaalt er reeds 12½ pCt. belasting. Voor bedragen van 17000 dollar moet bovendien een supertax van 25 pCt. worden betaald. Vennootschappen betalen er 8½ pCt., maar bij een inkomen van meer dan 3000 dollar wordt over het meerdere 15 pCt. berekend. In de Straits bedraagt het maximum 4 pCt., zoodat de handelaars er noch naar Britsch-Indië, noch naar Nederlandsch-Indië zullen uitwijken om aan de belastingen te ontkomen.

Bovendien worden zoowel in Britsch- als in Nederlandsch-Indië invoerrechten geheven; op katoen bijv. in Britsch-Indië 11 en in Nederlandsch-Indië 12½ pCt. De Straits heffen daarentegen in het geheel geen invoerrechten.

Wij teekenen hierbij aan, dat de bronnen van inkomsten der Straits Settlements in hoofdzaak de volgende zijn: vergunningen, accijnzen (2.001.918 pd. st. op een totaalbedrag aan inkomsten van 3.979.321 in 1919); post en telegrafie; boeten; huren van goud; eigendommen; interest; grondverkoop (526.547 pd. st.) rente (160.376).

Voorts worden accijnzen geheven van petroleum en van tabak.

Het is van belang in het licht van deze lage belastingen in de aangrenzende Straits Settlements nog eens te wijzen op een passage in de Memorie van Antwoord in de Indische begrooting, waarin de Minister van Koloniën het volgende schrijft:

„Ten slotte deelt de ondergeteekende de zienswijze, dat het uitheemsch kapitaal voor de economische ontwikkeling van Nederlandsch-Indië niet kan worden gemist en alles vermeden moet worden wat tot een kapitaalvlucht of tot een afzijdig houden van het uitheemsche kapitaal in de toekomst zou kunnen leiden. Wanneer echter de leden, die deze meening uitspraken, daarmede te kennen willen geven, dat er gevaar bestaat, dat de gevolgde belastingpolitiek tot het een of tot het ander gevolg zou kunnen leiden, kan hij die meening niet beamen. De stelling, dat de vlucht of afzijdigheid van het uitheemsch kapitaal in groote mate wordt bepaald door de algemeene voorwaarden, waaronder het kapitaal in de naburige tropische landen werkt, kan de ondergeteekende onderschrijven. Nochtans mag niet uit het oog worden verloren, dat daarbij dan ook inderdaad alle voorwaarden en niet alleen het percentage van een bepaalde belasting in aanmerking behooren te worden genomen."

Uit het bovenstaande blijkt, dat ook, als men aan deze voorwaarden voldoet, de positie voor onze Oost ongunstig afsteekt bij de Straits, met hun zooveel lagere belastingen en hun afwezigheid van invoerrechten.

Ingezonden.

Geachte Redactie,

Mag ik in een klein plaatsje in uw blad; bij voorbaat mijn dank.

Uw blad komt veelal in handen van hen, die straks naar Indië vertrekken, om daar hun werkkring te vinden of voort te zetten en bij ondervinding weet ik, dat bij zeer weinigen hunner bekend is, dat hier in Indië nog zoo iets als een *militie* bestaat. En toch is dat zoo, hoewel noch het Departement van Koloniën, noch één zijner adviseurs omtrent Indische zaken en toestanden mij ooit iets daarvan mededeelde. Misschien vond het Departement dit niet noodig, maar voor hen, die evenals ik, straks in hetzelfde geval zullen verkeeren, is een kleine opheldering omtrent de militie-beweging niet overbodig.

Bij Koninklijk besluit van 26 October 1907, no. 47 (Ned. St.bl. No. 610) werd vastgesteld het „Dienstplichtbesluit voor Ned.-Indië". *Elk* Nederlandsch onderdaan met een gezond en ongeschonden lichaam, tenzij hij in Holland de soldatenrok droeg, zal 6 maanden (geruchten gaan, dat dit verlengd zal worden) van zijn Indische loopbaan in militairen dienst moeten doorbrengen. De ongehuwde gouvernements-ambtenaar zal 6 maanden lang met zijn halve salaris rond moeten komen, wat hem, zoo hij een goed „potje" gewend is, nu niet zoo heel gemakkelijk zal vallen.

Zijn gehuwde lotgenoot krijgt wel „vol” salaris, maar moet vaak onder bezwarende omstandigheden zijn intrek in een hotel nemen, wanneer zijn echtgenoote een tijdelijk gedwongen scheiding niet verkiest. Betreffende de dienstplichtigen werkzaam bij een particuliere maatschappij of onderneming — hun positie is zoo mogelijk nòg slechter. En vooral in dezen tijd van malaise. Zij worden òf ontslagen, òf moeten zich met half, ja soms met geen tractement tevreden stellen. Alleen in 't geval, dat zij gehuwd zijn of kostwinner, ontvangen zij van Gouvernementswege een maandelijksche uitkeering. U ziet, slechts financieel nadeel is aan den diensttijd verbonden, geheel buiten hun schuld. En dan spreek ik nog niet eens over de moreel-nadeelige gevolgen, die onvermijdelijk verbonden zijn aan het ruwe soldatenleven en de groote verleiding, waaraan vooral zij, die huiselijkheid en gezelligheid te vergeefs zoeken, bloot staan.

Geachte redactie, het was slechts mijn doel op het bovenstaande te wijzen, om ieder te besparen diè teleurstelling, die ik ondervonden heb, toen ik *na mijn vertrek* uit Holland eerst vernam militieplichtig te zijn. Mag ik er ten slotte nog aan toevoegen, dat *ieder* Nederlandsch onderdaan dienstplichtig blijft van 18 à 19 tot 45 jaar. Op 32-jarigen leeftijd gaan de dienstplichtigen van de militie over naar den landstorm.

Ook de Buitenbezittingen zijn sinds November 1921 in het Dienstplicht-besluit opgenomen.

Geachte Redactie, nogmaals mijn dank.

Soemenep 2-1-'23 J. PASSCHIER.

Den Haag, 5 Febr. 1923.

Aan de Redactie-Commissie van het Koloniaal Weekblad.

Met de opname van onderstaand berichtje in Uw weekblad zoudt U het Bestuur van „Ons Huis” ten zeerste verplichten. We hebben voor de volgende week een tentoonstelling georganiseerd, die werkelijk door groote verscheidenheid en door 't leerzame de moeite waard is door velen bezocht te worden en zouden we er zooveel mogelijk publiciteit aan willen geven.

Bij voorbaat onzen dank voor de te betoonen welwillendheid.

Hoogachtend,

B. GROENEBOOM, Dir. v. O. H.

In *„Ons Huis”*, Prinsegracht 77, Den Haag, zal van Vrijdag 16 Febr. tot en met Dinsdag 20 Febr. in de groote zaal een tentoonstelling gehouden worden van opgezette vogels (kolibries), vlinders, mineralen en fossielen, welwillend afgestaan door den heer H. van Zanden, praeparator.

Alleen de schitterende collectie kolibries is reeds een bezoek aan deze tentoonstelling overwaard. Ook de jeugd zal zeer zeker genieten van deze leerzame en met zorg samengestelde verzameling. De toegangsprijzen zijn laag gesteld Voor geabonneerden van „Ons Huis” 10 cts. anderen 20 cts.

Persoverzicht uit de Indische Bladen en Tijdschriften.

UIT DE EUROPEESCHE PERS.

De Memorie van Antwoord van den Minister.

Mr. *Th. Thomas*, de nieuwe mede-hoofdredacteur van de *Java-Bode*, bespreekt in het nummer van 18 Dec. o.m. een punt uit de M. v. A. van den Minister van Kol., vervat in de ministerieele verklaring: „Hij (n.m. de Minister) *weerspreekt* het oordeel van verscheidenen, dat de ontwrichting van de Indische financiën grootendeels te wijten is aan de lichtvaardige financieele politiek gedurende het bewind van Graaf van Limburg Stirum.”

Mr. Thomas onderschrijft deze tegenspraak ten volle:

Zeker, er kleven gebreken aan het bewind van den vorigen Landvoogd, maar de bewering, *dat de ontwrichting der Indische financiën grootendeels te wijten is aan diens lichtvaardige financieele politiek*, raakt kant noch wal.

De ontwrichting van de Indische financiën is grootendeels te wijten aan de algemeene financieele en economische ontreddering der geheele wereld! Is het bij onze naburen dan zooveel beter gesteld dan bij ons?

Het is heel gemakkelijk den vorigen landvoogd voor te stellen als den Jonas, die den storm veroorzaakt heeft, maar de eerlijkheid gebiedt deze voorstelling van zaken als geheel onwaar te verwerpen. *Time is out of joint*, en de eenige schuldige aan Indië's huidige economische ontwrichting is de tijd.

Gaarne zij hulde gebracht aan den Minister, dat hij den vorigen Landvoogd in bescherming heeft genomen tegen dat en zulk armgeestig gezwets.

Luchtdienst op Indië.

Wat de heer Plesman, de directeur der Kon. Luchtvaart Mij., over een luchtlijn tusschen Indië en Nederland aan Aneta heeft gezegd, lijkt de *Loc.* (van 20 Dec.) niet meer fantastisch. In Europa behoort het transport per vliegtuig reeds tot de meest betrouwbare verbindingen en bij behoorlijke voorbereiding blijkt de grootte van den afstand geen bezwaar meer te zijn. Zoodat de heer Plesman met zekerheid mocht verklaren, dat binnen enkele jaren een geregelde vliegverbinding tusschen moederland en kolonie kan zijn tot stand gebracht.

De voordeelen van een dergelijke verbinding behoeven niet nader te worden opgesomd. Als ideale maildienst beveelt zij reeds dadelijk zich zelve aan. Voor Indië en Nederland beide geldt overigens niet enkel de overweging of er aan zulk een zesvoudig versnelde verbinding wel behoefte bestaat, maar meer nog de wetenschap, dat deze landen, door zich van tijdige voorbereiding te onthouden, over enkele jaren schromelijk bij naburige landen achter zouden zijn. En handeldrijvende volken hebben te zorgen op geen enkel verkeersgebied achteraan te komen. Nederland heeft hierin een naam van eeuwen te verliezen.

Maar, zegt men, de tijden zijn er nu niet naar om grootsche dingen te ondernemen. Des te meer reden, van deze ebbe in het initiatief profijt te trekken, om zijn kracht te zoeken in voorbereiding.

Er zit, naar blijkt, aan de vliegverbinding tusschen Nederland en Indië meer vast dan enkel techniek en financieering. Er is aan deze zaak een diplomatieke kant. De heer Plesman heeft er duidelijk op gewezen. Wij zijn, het zou niet baten het te ontkennen, voor een dergelijke verbinding afhankelijk van Engeland. Dit is niet aangenaam voor ons nationaal gevoel. Maar in dingen van commercie rekent men met de werkelijkheid. En die heeft zich trouwens al meermalen doen gelden. Britannia...... *rules the air* boven het grootste deel van het gebied, waar de luchtlijn zou zijn te trekken. Van Britsche vlieghavens, Britsche benzinedepots, ook van Britsche maatregelen van veiligheid, zal de vlieger op het traject tusschen Nederland en Indië afhankelijk zijn. Wel zal Engeland niet de engheid betrachten van den Serenissimus, wien de woorden in den mond werden gelegd: „In meiner Luft wird nicht geflogen!” Maar als machtige mogendheid maakt het Britsche wereldrijk van zijn voordeelige geografische ligging gebruik. En het schijnt wel vast te staan, dat Engeland's medewerking tot een Nederlandsch-Indische luchtverbinding voorshands niet kan worden gemist.

De heer Plesman, die een praktisch man blijkt, zoekt de oplossing in tweeërlei richting. Hij beveelt de benoeming van een luchtvaart-attaché bij het Nederlandsch gezantschap te Londen aan, en stelt voor het traject tusschen Nederlandsche en Engelsche luchtvaarders te verdeelen. Nederland zou zich dan bepalen tot de gedeelten Nederland-Constantinopel en Singapore-Batavia, terwijl Engeland het middenstuk zou bevliegen. Nederland zou voorts zijn medewerking voor de luchtverbinding Britsch-Indië—Australië in ruil kunnen bieden voor Engeland's medewerking aan het tot stand brengen van de verbinding tusschen Nederland en Indië.

Voor een diplomatieke voorbereiding valt, dunkt de *Loc.*, alles te zeggen. Engeland en Nederland zullen elkander op dit punt moeten leeren verstaan, en bij wederzijdsche kenbaarmaking van beginselen en verlangens zal men naar goeden han-

BESCHIKBAAR.

BESCHIKBAAR.

delstrant tot een vergelijk kunnen raken. In velerlei opzicht loopen toch immers de behoeften van beide rijken en van beider overzeesche gewesten parallel.

Of het noodzakelijk is, dat Nederland zich voorloopig de gedachte uit het hoofd bant om een geheel eigen luchtlijn te bezitten, vermogen wij niet te beoordeelen. Op het gezag van den heer Plesman, wiens maatschappij zich zeker niet onnoodig de kans op een eigen luchtverbinding met Indië zal laten ontgaan, gelooft de *Loc.*, dat de gezamenlijke exploitatie vooreerst de verstandigste oplossing biedt. Het blad zal dan maar tot verdere toekomst het beeld moeten verschuiven van de tot nieuwen ondernemerszin ontwaakte Hollandsche natie, „die heel de wereldvlucht bevaart." Voorshands aanvaardt het blad het mogelijke, — en dat is op zichzelf aantrekkelijk genoeg."

Maar niet genoeg kan er in deze als in andere zaken op gewezen worden, dat de slapte der tijden althans de voorbereiding tot groote dingen niet behoeft te stuiten en, dat bij een herleving van handel en bedrijf, die volken het best zullen gedijen, wier vertrouwen in betere tijden hun oog scherp en hun hoofd koel hield.

In de *Deli Crt.* van 18 Dec. lezen wij, dat ook de heer *Fokker* er van overtuigd is, dat een geregelde wekelijksche vliegdienst tusschen Holland en Indië in elk opzicht mogelijk is. De invoering is een kwestie van een betrekkelijk korte spanne tijds. De dienst zal ook rendabel zijn, daar ongetwijfeld het brievenvervoer en het vervoer van kleine goederen grootendeels door den dienst zal worden overgenomen. De groote kantoren sparen door middel van de Indische luchtpost honderden guldens aan telegrammen uit, daar alsdan binnen ruim een week antwoord kan worden ontvangen op een naar Indië of Holland afgezonden brief.

Volgens de heer Fokker zijn alle technische en atmospherische moeilijkheden overwonnen. Hij kan een overtocht van 4 à 5 dagen garandeeren. De nieuwe Fokker V bevat een watercloset, een buffet en andere allernieuwste vindingen; zij heeft de grootste stabiliteit, comfort en simpliciteit en is voorzien van een dubbele stuurinrichting.

De heer Fokker betreurt het, dat de koloniën amphibie-vliegtuigen uit Engeland bestelden, zoomede 10 verouderde Havilands, terwijl de Nederlandsche producten beter zijn. *De Indische verdediging moet vooral door middel van vliegtuigen geschieden.* De Fokkerfabriek levert watervliegtuigen ten behoeve van de kruisers „Java " en „Sumatra". Het Nederlandsche leger- en marinebestuur steunen den heer Fokker.

Effecten-bezitters.

Het feit, dat de malaise oorzaak is geweest, dat tal van zaken, die niet op gezonde basis rustten, zijn verdwenen, heeft zijn goede zijde, volgens het *Soer Hbl.* (van 20 Dec.); doch aan den anderen kant hebben tal van kleine beleggers er hun kapitaaltje bij ingeschoten. Zij werden het slachtoffer van mooie prospecti, welker waarde zij niet konden doorgronden.

Een der lezers vraagt zich af, of de gebeurtenissen niet kunnen leiden tot samenwerking tusschen Indische spaarders. Volgens het blad is hiervoor wel reden, om leering te putten uit de opgedane ondervinding. Het denkt aan de in Holland zoo nuttig werkzaam zijnde provinciale bonden van effectenbezitters. *) Wie weet, hoevelen minder gedupeerd zouden zijn door „Insulinde", „Oil Mills" e.d., wanneer aandeelhouders, deskundig voorgelicht, tijdig de directies op haar vingers hadden kunnen tikken.

Wie geeft den stoot tot de oprichting van een Indischen Bond van Effectenbezitters? Zulk een bond, geleid door bekwame, vakkundige vertrouwensmannen, zou zijn leden van advies moeten dienen, hen waarschuwen tegen „zeepbel-affaires", het geflatteerde van sommige jaarverslagen signaleeren, op jaarvergaderingen de aandeelhouders vertegenwoordigen, kortom, al datgeen verrichten, wat in het belang is van de aandeelhouders, die daartoe zelf niet in de gelegenheid of in staat zijn.

Het zal natuurlijk aanbeveling verdienen, dat een poging, om tot een corporatie, als hier bedoeld, te geraken, uitgaat van enkele hoogstaande mannen van invloed, die het vertrouwen hebben van den kleinen man.

Het blad doet hier een idee aan de hand van algemeene strekking, dat het gaarne voor beter geeft. Dat er iets gedaan moet worden ter bescherming van kleine beleggers, wier spaargelden geen gevaar mogen loopen in speculatieve ondernemingen, zal niet worden ontkend.

*) In Nederland is niet lang geleden opgericht een Bond van Effectenbezitters, op initiatief en onder leiding van Dr. E. Denekamp, direkteur van het bekende „Finantieel Weekblad voor den Fondsenhandel", Bureau: Amsterdam, Warmoesstraat 121. (*Red. K. W.*).

Voor touristen.

Enizom's travel department heeft losse mededeelingen over tourisme binnen en buiten de grenzen van Ned.-Indië het licht doen zien, welke op luchtige, leesbare en overzichtelijke wijze verschillende reisjes en reizen binnen en naarbuiten den Archipel behandelen. Deze eerste mededeelingen, aldus de *Sum. Post*, zullen door meerdere gevolgd worden, zoodat, wanneer men deze bewaart, men de beschikking krijgt over een aardige collectie gegevens.

Jogjasche Kroniek.

Volgens een schrijven uit Jogja aan de *Loc.* (van 21 Dec.), wordt het deel van de Nieuwe Wijk, gelegen bij den Sultansboulevard, een religieuse hoek. Op dat terrein staat reeds het Katholieke Vereenigingsgebouw. Thans komt hier ook *het Noviciaat* en later zal men er mede een Katholieke kerk bouwen. Daar vlak tegenover is men bezig met den bouw van de Gereformeerde kerk, welke kerk de eerste zal wezen, die zijn klokketonen over Jogja zal uitzenden, waardoor de Indische Zondag meer een Hollandsch cachet krijgt.

Het Noviciaat is voorloopig gevestigd in een gewoon huis. Het dient ter opleiding van *Javaansche geestelijken.* Katholieke Javanen, die aanleg en lust hebben voor het geestelijk ambt, gaan eerst ter vooropleiding naar het Xaveriuscollege van de Jezuïeten te Moentilan, vervolgens eenigen tijd naar Holland, om daarna hun eindstudie te volbrengen in het Jogjasche noviciaat. Er zijn al eenige in opleiding en hun aantal neemt steeds toe. Men ziet ze dikwijls door Jogja wandelen in hun geestelijk gewaad, dat hun geenszins misstaat. De toekomst zal moeten uitwijzen, of de Javaan geschikt is voor het geestelijke leven, dat door zijn onthouding veel van den mensch eischt; maar men heeft er alle hoop op. De studie is zwaar en de studietijd lang, maar de Javaan als geestelijke zal een machtige hefboom blijken in den kersteningsarbeid. *Het is feitelijk de eenige mogelijke manier voor de zending om te slagen,* iets wat men ook inziet bij de Gereformeerde zending, die naar theologische school te Jogja geheel reorganiseert.

Tot nog toe werden aan deze school slechts Javaansche godsdienstonderwijzers opgeleid, zgn. *goeroe indjil*, maar in 1925 zal de opleiding van *Javaansche predikanten* beginnen. Aan het hoofd dezer theologische school staat ds. Bakker, de missionnaire predikant, die dan zal bijgestaan worden door zijn zoon dr. Bakker, welke kortgeleden aan de Vrije Universiteit is gepromoveerd tot doctor in de theologie op een proefschrift over den Islam. Hij studeert thans Oostersche talen te Leiden en zal zijn studie voltooien te Kaïro. Het dienen van de zending zit de familie wel in het bloed. De vader is al een twintigtal jaren zendingspredikant, met een onverwoestbaren ijver en werkkracht, de eene zoon zal binnenkort zijn vader bijstaan en een andere zoon wordt opgeleid voor zendingsarts.

Uit Bandoeng.

Terwijl Bandoeng zich opmaakt om met de vacanties gedurende de komende Kerstdagen tal van

Batavianen te ontvangen, die de warmte willen ontvluchten, en we niets hooren dan van bals, diners dansant, comedies, variété-uitvoeringen, jazzbands enz., zoodat niemand zich in het bergdorp zal behoeven te vervelen, constateert de corr. van de *Loc.* te Bandoeng, dat zijn medeburgers zich klaarmaken om nog wat hooger de bergen in te trekken, dan wel naar Preanger's Zuidkust te gaan. Dit laatste heeft altijd voor velen een groote bekoring, en van den heer Hoogland was het goed gezien, dat hij voor de leden der Natuur Historische Vereeniging een driedaagsche excursie naar Pangandaran arrangeerde.

Via Bandjar en langs de noodlijdende, maar schitterend mooie tramlijn naar Parigi wordt het schiereiland bereikt, waar de S.S. een hotel bezit, nog uit den aanlegtijd dateerend, waar ook een pasanggrahan voorts de noodige logiesruimte biedt. Deze pesanggrahan is bizonder mooi gelegen; links en rechts brult de branding en heeft men een heerlijke gelegenheid om in de Dirk de Vries- of in de Mauritsbaai naar verkiezing te baden.

Vlak erbij ligt Pangandaran, het tot natuurmonument verklaarde schiereiland, waartegen de Oceaan beukt, bekend o.a. door de mooie druipsteengrotten. Een mooier uitstapje is wel niet te maken; de deelname zal dan ook groot zijn.

De Zweedsche film te Semarang.

Volgens de *Loc.* van 22 Dec. trok de eerste vertooning te Semarang van de Zweedsche film een stampvolle zaal. Het was een schitterend geslaagde propaganda-avond geworden voor het Zweedsche land en voor de Zweedsche industrie. Voor de film zelf niets dan lof. *De mise en scène* is meesterlijk. Een betere reclame-film als deze valt wel moeilijk te denken. Zweden en vooral den wakkeren consul-generaal van dat land te Batavia, kan de *Loc.* met het behaalde succes van harte gelukwenschen.

UIT DE INLANDSCHE PERS.

Verheffing in aanzien van den veldarbeid in Ned.-Indië.

In de aflevering van de maand Augustus 1922 No. 11, van het tijdschrift „Taman Prijai", kan men een loffelijke poging vinden van den heer D. M. Alam, om den veldarbeid in Ned.-Indië, waarvan de waarde zijns inziens over het algemeen te laag wordt aangeslagen, betere waardeering te doen deelachtig worden dan thans gewoonlijk het geval is.

Vóórdat het Nederlandsch gezag zich in Ned.-Indië, gevestigd had, zegt de schrijver, vond de bevolking haar levensbestaan in den veldarbeid, in handel en in eenige nijverheid, terwijl, sedert het Nederlandsch gezag meer daadwerkelijk werd uitgeoefend, tal van onderwijsinstellingen, vakscholen, enz. in het leven werden geroepen, waarvan de leerlingen, na afloop van den studietijd en in het bezit van een einddiploma, zich op vele andere gebieden een levensbestaan kunnen verschaffen.

Het zijn evenwel niet alleen de gediplomeerden, die een werkkring vinden in den Staatsdienst of in dienst van particulieren, doch ook tal van ongediplomeerden verdienen thans hun brood bij maatschappijen, ondernemingen, in winkels, enz., waarvan het beheer aan Westerlingen is toevertrouwd.

Het zijn deze Westerlingen, die aan de Indische bevolking een bestaan geven, buiten den veldarbeid om.

De schrijver zegt zich niet te vergissen, wanneer hij beweert, dat de Indische jongelingschap in den regel er naar streeft eene positie in den Staatsdienst te veroveren en, als men die functie bereikt heeft, met zekere geringschatting op den veldarbeid neerziet.

Zijns inziens is dit gevoel van hooghartigheid niet gemotiveerd en zeker misplaatst, waar iedereen weet, dat elke samenleving van menschen afhankelijk is van hetgeen de veldarbeid voortbrengen zal.

In Nederland begrijpt men den toestand beter en wordt de boerenstand behoorlijk geconsidereerd.

Het niet bijbrengen van liefde voor den veldarbeid aan de leerlingen op de Indische scholen, is eene groote fout, omdat dit tot het noodwendig gevolg moet leiden, dat anderen het bewerken van den grond zullen overnemen en de vreemdelingen den agrarischen toestand in Ned.-Indië daarna, voor een groot deel althans, zullen beheerschen.

Ook de ouders der leerlingen op de scholen hebben ten deze veel schuld, aangezien hun doel bij het zenden der kinderen naar de scholen niets anders is dan ze voor den ambtenaarsstand te zien opgeleid.

En de Regeering, die steeds voortgaat onderwijsinstellingen in het leven te roepen, die de kennis van het volk moeten vermeerderen blijft niet in gebreke om van de verhoogde kennis gebruik te maken en daarvan partij te trekken, niet alleen om de bestuursbevelen door intelligente personen aan het volk te doen overbrengen, doch ook om de bestuurstaak te doen overnemen, zoodra het oogenblik daarvoor aangebroken zal zijn.

De regeering werkt dus tot op zekere hoogte de zucht om ambtenaar te worden in de hand en de lust tot het verrichten van veldarbeid tegen, doch de schrijver wenscht tevens hieraan de opmerking toe te voegen, dat het aantal intellectueelen, dat in den Staatsdienst treedt, in verhouding tot het geheele aantal toch betrekkelijk gering is en de overigen dus nog gelegenheid te over hebben om hunne kennis ter beschikking van de onwetende massa te stellen.

Hoe het zij, motieven om met geringschatting op den veldarbeid neer te zien, bestaan niet en de ambtenaren mogen bij de uitoefening van hun diensttaak dit wel ter harte nemen, willen de bestuursbevelen worden begrepen en opgevolgd onder betuiging van een behoorlijk eerbiedbetoon en de veldarbeider niet worden gestuurd in de richting van de anarchie.

Het vrouwelijk element in de Inlandsche maatschappij kan in deze aangelegenheid een goeden invloed uitoefenen, wanneer het, evenals de Inlandsche ouders, bij het sluiten van huwelijken, niet al te star vasthoudt aan het ambtelijk standsbegrip en de veldarbeider, als een waardevolle kracht in de maatschappij, de waarde en kans geeft, welke hem billijkheidshalve toekomen.

Op die wijze kan de veldarbeider in aanzien komen, zooals het behoort te zijn, vooral ook als de onderwijzers op de scholen in hunne lessen melding willen maken van de Nederlandsche toestanden en deze tot voorbeeld willen stellen.

UIT DE CHINEESCHE PERS.

De Maleische Pers *) en het Bestuur in Ned.-Indië.

I.

De schrijver over dit onderwerp, die zich „Be-Be" teekent, geeft in de „Perniagaän" van 12 September 1922 daaromtrent de navolgende beschouwingen.

Over het algemeen genomen, zegt hij, gaan de zaken tusschen de Maleische Pers en de Regeering slechts langzaam, al is het ook, dat er, zooals bekend is, een Pers-afdeeling bij den Dienst van de Volkslectuur bestaat, die ten doel heeft wekelijks aan de Regeeringspersonen in het Nederlandsch vertaalde korte overzichten te doen van hetgeen in de Maleische Pers wordt voorgebracht.

Tegen betaling kunnen particulieren en ook de Europeesche Pers, exemplaren van die overzichten verkrijgen en kan op die wijze dus de volksstem door allen en ook door de Regeeringspersonen wor-

*) Onder de Maleische Pers begrijpt de schrijver ook de Chineesche bladen in Ned.-Indië, welke in de Maleische taal worden uitgegeven.

BESCHIKBAAR.

BESCHIKBAAR.

den gehoord.

Verder heeft die Pers-Afdeeling de bevoegdheid inlichtingen te geven aan iedereen, die daarom vraagt, van de bestuursaangelegenheden en van de officieele berichten, die de Regeering en de Departementen aan de Pers hebben verstrekt, maar in het bijzonder aan de Maleische Pers.

Men heeft altijd gehoopt, zegt de schrijver, dat er samenwerking tusschen Volkslectuur en de Maleische Pers zoude bestaan.

Zelfs heeft de Persafdeeling van den Dienst der Volkslectuur reeds gedurende een paar jaren schriftelijk de taak uiteengezet, welke haar was opgedragen en bij de Maleische journalisten er op aangedrongen, dat zij verschillende berichten zouden aanvragen, opdat deze het lezen der Maleische couranten aantrekkelijker zouden maken. Doch of daaraan door de Maleische Pers veel gehoor is gegeven, weet de schrijver niet; alleen weet hij, dat hij nog nimmer in de Maleische couranten eene mededeeling heeft gelezen, waaruit bleek, dat zij van de Pers-Afdeeling der Volkslectuur afkomstig was.

Voor het geval dit laatste juist is, valt het zeer te betreuren, vooral in den tegenwoordigen tijd, nu de Indische Regeering open kaart speelt en den moed heeft schuld te bekennen, waar misgrepen werden gedaan.

Dit is bijv. gebleken in de zitting van den Volksraad van 4 Juli 1922, waarin de Regeeringsvertegenwoordiger o.m. verklaarde:

> „dat de Regeering de gemaakte afspraak „niet was nagekomen, doch dat die aangele-„genheid nog niet kon worden geschikt, om-„dat men de Regeeringshandeling had verge-„leken met eene daad van dieven, die met ge-„weld andermans huis waren binnengedron-„gen of met het onder den voet loopen van „België door de Duitschers."

De schrijver is nu niet bepaald een bewonderaar van bestuurslistigheden en de lezers, die een eigen oordeel hebben, zullen dat wel met hem eens zijn, doch wanneer iemand boos is gemaakt, zich daarna in zijne handelingen vergist en schuld bekent, dan luwt zijns inziens die boosheid wel en verdwijnt zij op den langen duur van zelf.

De groote wijzen zijn van meening, dat er geen betere menschen zijn op aarde dan zij die schuld bekennen, ook al zijn duizenden onbehoorlijke handelingen gepleegd.

Hij, die, al is het ook slechts eenmaal, zondigt en zich onder hooge saüs voordoet als een heilige, is een schavuit van de eerste orde onder de menschen.

Het valt niet te loochenen, zegt de schrijver, dat een tijd lang geleden de stemming van de Indische volksgroepen ongunstig was ten opzichte van het Bestuur, doch in die verhouding is geleidelijk verbetering gekomen, sedert iedere partij en ieder individu de gelegenheid heeft gekregen in het openbaar ter kennis van allen te brengen, hetgeen haar of hem bezwaart.

De dagelijksche beschouwingen en berichten in de Maleische pers dragen daartoe zonder twijfel bij en waar deze gevoelens weergeven, welke die Pers ten opzichte van het Bestuur bezielen, dààr zou men als tegenprestatie gaarne zien, dat van Bestuurswege behalve de uitgaven van de Volkslectuur-afdeeling, een officieel blad in de Maleische taal zou kunnen worden uitgegeven, hetzij als weekblad of als maandblad.

Naar schrijver's meening zou er stof genoeg zijn voor een officieel Maleisch dagblad, in aanmerking genomen het feit, dat Staatsbladen, bijbladen, departementale beschikkingen en gerechtelijke circulaires een voldoend aantal regelingen inhouden, waarvan het publiek kennis moet nemen en waardoor het geheel op de hoogte zou kunnen geraken van de stem der Regeering, die tot het volk spreekt.

Op de Volksstem, voorkomende in de Maleische pers, in den vorm van vragen, klachten of critici,

zou de regeering kunnen antwoorden in deze Maleische Staatscourant, die dan zou worden uitgegeven naast de Java-Courant, waarvan de inhoud gewoonlijk te veel afwijkt van eene gewone courant.

Zoo noodig, zou in belangrijke gevallen de Maleische pers een afzonderlijke „Bestuursrubriek" in de couranten kunnen afzonderen, hetgeen de taak der Redactie van de Bestuurscourant veel zou kunnen vergemakkelijken.

De abonnementsprijs van de Bestuurscourant zou zoodanig moeten zijn, dat er geen geldelijke schade aan verbonden is.

(Zie onder Litt. Overzicht „Pandji Poestaka". Red.-Comm.).

LITERATUUR-OVERZICHT.

W. J. P. J. Schalker en W. C. Muller, *Repertorium op de literatuur betreffende de Nederl. Koloniën*, voor zoover zij is verspreid in tijdschriften, periodieken, serie- en mengelwerken; 5de vervolg (1916—1920); 's-Grav., Mart. Nijhoff, 1923.

Na vijf jaren is weder een deel van het Repertorium verschenen; in stilte vierden de bewerkers dit lustrum, zooals zij in stilte aan het boek hebben gewerkt. Maar zij weten, dat in den lande toch stellig wel honderd menschen met stille voldoening en dankbaarheid de voltooiing hebben gezien, zonder openlijk daarvan iets te laten merken. We zijn nu eenmaal niet luidruchtig. Wat de heer Zürcher zeer onlangs in dit weekblad schreef: dat de belangstelling voor ons koloniaal gebied „absoluut nihil" is (volstrekt ontbreekt) mag erg overdreven heeten. Denkt hij, dat dan de heer Nijhoff een boek als dit zou durven uitgeven? Zoo lang er nog honderd personen zijn die iets voor Indië voelen en dus aardig wat ervan weten, heeft men zich niet ongerust te maken. Natuurlijk is er een dikke laag menschen die niet tot het fijne van de zaak zijn doorgedrongen, die even aarzelen wanneer men hen vraagt of Makasar op de oost- of op de westkust van Borneo ligt; maar deze weifelen evenzeer bij de vraag of Rotterdam, de oude stad, op den linker- of op den rechter-Maasoever is gebouwd. Het is niet bepaald een Indische weifeling. Voor dezulken is het Repertorium niet, nog niet, meer voor de upper hundred.

Het werk loopt nu al van 1877 af, toen het eerste deel verscheen: Hooykaas' repertorium met de literatuur over de Koloniën (beoosten de Kaap) van 1595—1865; dat was 't begin van de historie, waarin buitenlandsche literatuur niet was opgenomen, noch die over de West. Hartmann heeft dezen arbeid voortgezet: de Kaap verdween en West-Indië (1840—93) werd ingehaald; het boek verscheen in 1895; van hem zijn ook de volgende, in 1901 en 1906 gekomen deelen over de jaren 1894—1900 en 1901—1905. Toen namen Schalker en Muller de taak op zich en van hen zijn het 3de en 4de vervolg in 1912 en 1917 verschenen met de literatuur over 1906—10 en 1911—15.

Van hen is ook het thans voltooide 5de vervolg, waarvan de titel hierboven staat opgeschreven, een boek van ruim 500 bladzijden, met de titels van gedurende 1916—1920 geschreven opstellen die onze en naburige koloniën raken.

Trotsch mogen we zijn op het bezit van die koloniën, maar laat ons ook trotsch zijn op het bezit van dit repertorium; eer vindt een vreemdeling den weg in Londen op een avond met zware mist, dan de arbeider in den koloniaalen boomgaard zonder repertorium den weg vindt in de koloniale literatuur. Het is zijn alles; das historische Wissen, waarmede Virchow zooveel op had, ligt voor iedereen begrijpelijk gerubriceerd, afgedeeld in vakjes, ten gebruike gereed. Hoe eenvoudig is dat neer te schrijven; maar zou er iemand zijn die beseft hoeveel kennis deze arbeid eischt, hoe vervelend hij dikwijls, hoe inspannend hij op den duur is?

Het doorbladeren van dit nieuwe deel is weder een ontdekkingsreis, men vindt er velerlei nieuws en er is heel wat nieuws in Indië ontstaan gedurende dit lustrum. Er is een rubriek politieke stroomingen in Indië geschapen (bl. 164—171), die vroeger nog maar Indische beweging heette; thans heeft zij acht bladzijden noodig voor ongeveer 210 titels. Levensbeschrijvingen en personalia beslaan meer dan twintig bladzijden van twee kolommen ieder.

Laat ons even nagaan hoe de 4de afdeeling „Economische onderwerpen" er uitziet in hare splitsingen. Het brandstoffen- en het voedselvraagstuk staan uit den aard der zaak bovenaan. Dan volgen kolonisatie en landverhuizing; voorts het arbeidsvraagstuk en de arbeidersbeweging;

agrarisch recht, waarbij zich aansluiten landbouw en nijverheid, onderverdeeld en nogmaals onderverdeeld in drie dozijn rubrieken. Nu komen handel en scheepvaart en produkten-veilingen; het munt-, bank-, crediet- en ijkwezen; dan de waterstaat, openbare werken en bouwwerken, behoorlijk gesplitst, evenals de verbindings- en vervoermiddelen; met onderwijs, kerk en zending dreigt de 4de afdeeling te eindigen, maar achteraan komen nog de liefdadige instellingen, fondsen en vereenigingen, en congressen.

Dus een droog boek? Een boek van een vertrouwen gevende droogheid. Een boek om bang van te worden? De Pesegem in Nieuw-Guinea waren bang van den rusteloos voortloopenden secunde-wijzer van een horloge. Ook dit werk loopt rusteloos voort: alweder zijn een paar jaren van een nieuw vijftal verstreken. Wie daarvan bang wil worden......

JOH. F. SNELLEMAN.

Ned.-Indië Oud en Nieuw.

In de Febr.-afl. publiceert de hr. W. O. J. Nieuwenkamp het gedeelte uit zijn dagboek, dat betrekking heeft op een reis op Soemba in 1918.

Het uitvoerigst is schr. als hij, aan de hand van eigen teekeningen, mededeelingen doet over de eigenaardige grafsteenen en graven, die altijd de aandacht hebben getrokken van reizigers en ethnografen. Ook bij de beschrijving van de weefsels van Soemba, „die tot het kostelijkste onder het vele schoons behooren, dat onze Oost aan weefkunst biedt", staat de hr. N. geruimen tijd stil. Overigens korte opmerkingen over karaktertrekken van de Soembaneezen, enz.

De hr. W. G. van Nouhuys geeft kritiek op de verhandeling van den hr. B. M. Goslings, getiteld: De beteekenis der invoering van den kam in het Indonesische weefgetouw (verschenen in vorige afl. van N. I. O. en N.).

De hr. V. I. van de Wall vraagt de aandacht voor het fort Rotterdam te Makassar, het best bewaard gebleven bolwerk uit den tijd der Oost-Indische Compagnie. Er zijn zeer zeker ook nog vele andere overblijfselen uit dien tijd in den Oostelijken Archipel aanwezig, maar nergens vormen zij zulk een typisch oud-Hollandsch geheel als juist de gebouwen van dat fort. Zeer duidelijke afbeeldingen vergezellen den tekst.

Ten slotte een korte beschouwing van den hr. J. Th. Petrus Blumberger, getiteld: Raden Saleh als portretschilder, waarin schr. de aandacht vestigt op een door dien vermaarden schilder gemaakt portret van een Armenisch koopman, E. G. Gaspar. Uit een bijgevoegde reproductie blijkt dat Raden Saleh ook als portretteur zeer groote verdiensten had moet hebben.

Pandji Poestaka.

De Oost-Java-editie van de Indische Courant maakt melding van een rondschrijven, door de Commissie voor de Volkslectuur aan eenige autoriteiten gezonden, waarin o.m. het volgende werd medegedeeld.

Binnenkort zal het Bureau voor de Volkslectuur geregeld een weekblad doen verschijnen, de Pandji Poestaka, dat in de Maleische taal gesteld zal zijn. Het zal bevatten een kroniek van de laatste belangrijke gebeurtenissen op allerlei gebied, objectieve Volksraadverslagen, overzichten van de Inlandsche en Europeesche pers en artikelen die voor de inheemsche bevolking van belang kunnen worden geacht. Voor de lezers zal daardoor een dagblad feitelijk overbodig worden.

Voor den Volksraad, zoo wordt verder gezegd, „blijkt in Inlandsche kringen aanzienlijke belangstelling te bestaan", doch de verslagen in de Inlandsche pers zijn „geheel eenzijdig", en als regel wordt alleen medegedeeld wat de woordvoerder der betrokken partij te zeggen had.

De heer Rinkes schrijft dan: „Het ligt in mijn bedoeling om behalve bijzondere gebeurtenissen, als onthullingen van gedenkteekenen, volksfeestvieringen en jubilea, stichting van belangrijke openbare gebouwen, als hospitalen, scholen enz., uitreiking van eereteekenen enz., ook bij benoeming van residenten en regenten in den tekst kleine artikelen op te nemen omtrent den levensloop van betrokkenen en in afwachting ook zoo mogelijk de thans reeds in functie zijnde hoogwaardigheidsbekleeders successievelijk op te nemen."

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 25 (22 Dec. '22). De Zuid-Sumatra Landbouw- en Nijverheid Vereeniging, door Dr. R. Broersma. — Eenige eigenschappen onzer bouwgronden, welke het behalen van goede oogsten daarop in den weg staan, door N. N. (vervolg). — Wat onze rubberplanters behooren te weten! door H. C. Pinching. — Voedingsmiddelen, door W. D. — De dierenwereld uit des planters naaste omgeving (vervolg). — Coca, door G. J. Zuyderhoff. — De paddestoelen-cultuur, door P. J. A. Maitimo. — Ankylostomiasis en grondvervuiling op Java. — Bestrijding van de slijmziekte bij de tabak. — Landbouw in den Volksraad.

No. 26 (29 Dec.). De Directeur van Landbouw (Dr. A. A. L. Rutgers) (met portret). — Mais, door L. Koch. — Klimatologie en landbouw. — Over eenige ziekten in de thee, door A. S. — Het Rubberproefstationwezen in West-Java, door Dr. O. de Vires.

De Vrijheid. 31 Jan. 1923.

Onder het opschrift „Zelfregeering in Indië" eene beschouwing van den hr. Kellenaers, waarbij de schr. o.m. in herinnering brengt, dat de zelfbestuur-idee niet van recenten datum is, doch reeds naar voren werd gebracht door de zgn. Indische radicalen in de vijftiger jaren der vorige eeuw. Schr. zelf is van meening, dat de bekwaamheid tot zelfstandig afhankelijk bestuur bij den Inlander alsnog wordt gemist. Hij besluit met de verklaring van een „kenner van Indische toestanden, die gelegenheid had jaren lang met Inlanders te verkeeren", die „het streven naar zelfregeering gewoonweg krankzinnigenwerk" noemde.

Verder in hetzelfde Nr. het slot van den hr. H. C. H. G. J. van der Mandere: De nota-Treub over het Indische Belastingstelsel, waarin de schr. zijne ingenomenheid te kennen geeft met de denkbeelden van Mr. Treub. Men vergelijke echter eens de critiek op die Nota in het 23 Dec.-Nr. van het Indische weekblad de Taak.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 5. Ned.-Ind. Afdeeling der Ned.-Ind. Maatschappij van Nijverh. en Landbouw. Verg. van 21 Dec. 1922: Het voor en tegen van eene beperking der rubberproductie, door J. Langhout. — Het a.s. Pan Pacific Science Congress te Sydney. — De oorzaak der mozaiekziekte, door J. A. Brock. — Marktbeoordeeling, rubberkeuring, bereidingswijzen; nu en in de toekomst, door Dr. O. de Vries. — Tentoonstelling van Ned.-Indische producten in Nieuw-Zeeland. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Kol. Instituut verstrekt literatuur over economische onderwerpen, arbeidsvraagstukken, nijverheid, delfstoffen, enz.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Afl. 44. Huisvesting in Indië (vervolg), door N. — Van Soerabaja naar Kolaka, door M. Lindenborn. — Weerwolverij in Oost-Indië (vervolg), door L. — Indische herinneringen (vervolg), door M. A. van der Lijke. — Een en ander over Engelsch-Borneo, door J. Jongejans (slot). — De R. K. Meisjes H.B.S. te Bandoeng, door M. E. Reitsma-Brutel de la Rivière.

Jaarverslag van den Topografischen Dienst.

Verschenen is de 17e jaargang (1921) van het Jaarverslag van den Topografischen Dienst in Ned.-Indië. Evenals bij het vorige verslag is blijkbaar naar bezuiniging gestreefd; weliswaar is het algemeen overzicht iets meer uitgebreid, maar de zoo zeer op prijs gestelde rubriek: Bijdragen van gemengden aard is sterk ingekort en bevat slechts 2 opstellen, n.l.: De taak van den geograaf bij den Topografischen Dienst, door Dr. S. van Valkenburg; en: Geomorphologische beschouwingen over de Padangsche Bovenlanden, eveneens door Dr. S. van Valkenburg. Bij het laatste opstel schitterend uitgevoerde platen, gereproduceerd op de drukkerij van de Topografische Inrichting te Batavia.

Nieuw-Indië.

Met het eerste Nr. van den tweeden jaargang is „Nieuw Indië" in een nieuwen vorm verschenen en niet langer als toevoegsel of bijlage van het maandblad „Vrije Arbeid". Het doel der uitgave blijft echter hetzelfde: medewerken voor zooveel mogelijk aan eene snelle ontwikkeling van Indië in demokratische richting door voorlichting van het Nederlandsche publiek en de Nederlandsche volksvertegenwoordiging over Indische vraagstukken.

Inhoud: Het tweede jaar in. — Begrooting van Ned.-Indië 1920. — De Indische begrooting 1923 in de Tweede Kamer. — Uit de pers (Ambtenaren leden van den Volksraad).

Uitgaven van het Bat. Genootschap van Kunsten en Wetenschappen.

De jongste mail bracht een interessante collectie uitgaven van het Bat. Genootschap van K. en W., n.l.:

Kriegszug der Bondjol unter Anführung des Tuanku Rau in die Bataklånder, zusammengetragen von Guru Kenan Huta Galung und aus dem Batakschen ins Deutsche übersetzt, von C. Gabriel. — Beitrag zur Sprachkenntnis der Sentanier, von Dr. P. Wirz. — Over de smeden en eenige andere ambachtslieden op Bali, door P. de Kat Angelino (III. De goud- en zilversmeden. — IV. De sanggings). — De Batoe Toelis bij Buitenzorg. Mededeeling van W. H. Hoogland (Tijdschrift, Deel 61, afl. 4).

Een en ander over de To Laki van Mekongga (Zuidoost-Celebes), door Dr. A. C. Kruyt. — Houtleveranties onder de Oost-Indische Compagnie, door E. H. B. Brascamp (vervolg). — Een en ander omtrent godsdienst, zeden en ge-

woonten bij de bevolking in en om de Humboldt-baai, door J. A. Wasterval. — Ueber die Entwicklung einiger ornamentaler Formelemente in der Kunst von Holländisch Nord-Neu-Guinea, von Dr. P. Wirz. (Tijdschr. Deel 61, afl. 5).

Schets der Karo-Bataksche spraakkunst, door J. H. Neumann. (Verhandelingen Deel 63, 4e Stuk).

Lajang Damar-Woelan (Javaansche tekst). (Verhandelingen Deel 64, 1e Stuk).

De oorkonde van Sendang Sedati, door Dr. F. D. K. Bosch. — Van Boeckholtz te Prambanan, door Dr. N. J. Krom. — De Hindoe-oudheden in de Pasemah-hoogvlakte (Residentie Palembang), door L. C. Westenenk. — Oudheden te Djambi (vervolg), door T. Adam. (Oudheidkundige Dienst in Ned.-Indië. Oudheidkundig Verslag 1922, 1e kwartaal).

Suriname.

In de „N. R. Ct." zet Dr. M. van Blankenstein zijne voortreffelijke artikelen over Suriname voort. De weinige ruimte waarover wij beschikken, gedoogt niet een overzicht te geven van zijne belangrijke beschouwingen. Deze artikelen hebben aan Prof. Dr. L. Knappert aanleiding gegeven een oproep tot het Nederlandsche volk te richten in „*Neerlandia*" van deze maand: „*Waak op, Nederland! (Suriname en wij.)*" De aanhef van deze krachtige opwekking laten wij hier volgen:

„De N. R. C. is bezig in een reeks van voortreffelijke artikelen nog eens weer te beproeven wat belangstelling, wat liefde voor Suriname te wekken. Wij gaan daaruit geen uittreksel geven: men kan uit die rustige, grondig gestaafde en met een van warm medegevoel doorgloeide opstellen geen regel missen, slechts hopen, dat ze gelezen zullen worden en afwachten, of misschien eindelijk het geweten der natie in onrust komen zal. Aan het hoofd van elk artikel vindt de lezer telkens hetzelfde kaartje van dit deel des Koninkrijks afgedrukt: ons wordt dit tot een zinnebeeld van des schrijvers geloof in de eindelijke onweerstaanbaarheid der waarheid: druppelen hollen den steen, niet door kracht, maar door gestadig te vallen. Moge zijn geloof niet beschaamd worden.

Wat ons bij de lezing het meest verbijstert en als Nederlander van schaamte branden doet, heeft niets uitstaande met de naweeën van het goddeloos regiment in de dagen der W.-I. Compagnie en zelfs nog van het begin der 19e eeuw; noch met de tegenspoeden, die het arme land telkens treffen, zoodat het wel altijd weer om steun vragen moet; noch ook met de booze gevolgen der algemeene economische ontwrichting, waaronder natuurlijk ook Suriname lijdt. Neen, maar het heeft te maken met dingen, die *wel* anders konden en die daarom zoo ergerlijk zijn, omdat ze de wrange vruchten lijken van een ontstellend regeeringsbeleid, van een kleinzielige beperking van de vrijheid der Paramaribosche regeering door de Haagsche, van een enghartige en drakonische voogdij van het moederland over de gouverneurs, wien men noch macht noch oordeel laat en wier besluiten en beloften men kortweg negeert."

* * *

Wij willen hier even terugkomen op een onderwerp, meermalen door ons te dezer plaatse besproken, n.l. de bestrijding van de mijnwormziekte door de Rockefeller Foundation. Deze stichting besteedt jaarlijks zeer groote sommen aan de vrijwillig aanvaarde taak, een taak die onze krachten zou te boven gaan, wanneer de Foundation zich terugtrok. Naar deskundigen beweren, lijkt 90 % van de immigrantenbevolking — van de overige bevolking spreken wij nu niet — aan deze de krachten ondermijnende ziekte. Het getal Britsch-Indische en Javaansche immigranten bedraagt omstreeks 37000. Hoeveel van deze beneden den leeftijd zijn waarop zij nuttigen arbeid kunnen verrichten, kunnen wij op dit oogenblik niet nagaan. Stellen wij dit getal op 17000, dan blijven er 20.000 werkbare mannen en vrouwen over. Nemen wij, om aan den veiligen kant te blijven, aan dat 75 pCt. van dezen min of meer aan mijnwormziekte lijden. In cijfers aan te geven welk percentage van hun werkkracht verloren gaat, is bezwaarlijk. Stelt men dit percentage op 10, dan blijft men waarschijnlijk beneden de werkelijkheid.

Het zou dan hierop neerkomen, dat 1500 menschen aan den arbeid onttrokken worden. Gelukt het aan de Rockefeller Foundation de ziekte te overwinnen, dan doet zij hetzelfde alsof zij 1500 gezonde immigranten aanvoerde. *En dit zonder dat dit aan de kolonie iets kost.* Het immigratie-departement in Suriname doe dit rekensommetje eens over met de cijfers waarover het beschikt en met die welke de leider van de Rockefeller Foundation zeker gaarne verschaffen zal. De uitkomst is dan wellicht nog treffender.

* * *

Wij meenen onzen lezers geen ondienst te doen, wanneer wij de volgende opmerking van Dr. van Blankenstein uit de „N. R. Ct." van 29 Januari, Avondblad C, hier overnemen.

„Naar aanleiding van een van mijn vorige brieven, wordt mij van verschillende zijden medegedeeld, dat zelfs aan de groote telegraafkantoren in ons land niets bekend is van de mogelijkheid, uitgestelde telegrammen naar West-Indië te verzenden.

Het zou nuttig zijn, wanneer het bestuur der telegrafie deze kwestie nader onderzocht. Waarschijnlijk bestaat hier een vergissing of een verzuim in de instructies voor de kantoren. Want het feit, dat sedert eenige maanden de uitgestelde telegrammen in het verkeer met het moederland zijn toegelaten, werd mij medegedeeld door den directeur van openbare werken te Paramaribo, den heer Kempees, onder wiens departement de telegraafdienst ressorteert. De heer Kempees was zoo vriendelijk, uit de ambtelijke bescheiden de verschillende tarieven voor mij op te schrijven. Bij die gelegenheid bevestigde hij mij nog eens schriftelijk, dat uitgestelde telegrammen naar het moederland tegenwoordig waren toegelaten. Een vergissing is vrijwel buitengesloten.

Overigens zeide de heer Kempees, dat het publiek blijkbaar nog te weinig van de instelling af wist, daar er zelden gebruik van werd gemaakt. Dit laatste wordt opgehelderd door de mededeelingen, die mij gewerden."

* * *

Uitvoer der voornaamste producten gedurende de eerste drie kwartalen van 1922. — Ondervolgend staatje biedt een overzicht van den uitvoer der voornaamste producten uit de kolonie Suriname gedurende de eerste drie kwartalen van 1922, vergeleken met de overeenkomstige cijfers van het jaar 1921.

Benaming.	Eerste drie kwartalen 1921.	Eerste drie kwartalen 1922.
Cacao (in Kg)	1.369.979	1.320.076
Suiker „	4.749.017	6.295.628
Balata „	203.451	228.389
Koffie „	735.842	1.823.189
Goud (in Gr.)	197.446,1	247.547,6
Van de ontginningsterreinen aangevoerd goud (in Gr.)	259.610	272.595

Curaçao.

Het Regeeringsjubileum der Koningin.

In een verslag van eene vergadering der feestcommissie in de *Amigoe di Curaçao* lezen wij, dat op 2 Dec. l.l. *f* 6100.— was bijeengebracht, dat de Syriërs „bijzonder ruim" hebben bijgedragen en de gouvernementsambtenaren hunne nieuwe salarisregeling hebben willen afwachten.

Men had gaarne een standbeeld voor de Koningin

willen oprichten, dat ongeveer ƒ 9000.— zou kosten, maar de Koningin heeft laten weten, dat zij met het oog op de kritieke tijdsomstandigheden meent, zulk een kostbare hulde niet te mogen aanvaarden. Daarom denkt men nu over...... een stadion.

Havennieuws.

De Stoomvaart blijft haar record nog steeds verbeteren en is nu geklommen tot 103 schepen per maand.

Toch is de zeilvaart deze maand (Nov.) verre de baas gebleven met 152 schepen. Dezen grooten voorsprong heeft ze deze maand te danken gehad aan de onverwachte hulp van de paarlvisschers van het eiland Margarita, die ten getale van 47 uit de haven van Pampatar hier binnen liepen om proviand enz. in te nemen en daarna naar de kust van Guagira (Colombia) zijn uitgezeild. *A. d. C.*

Kentering der geesten?

Indertijd, December 1921, hebben wij meegedeeld een besluit van den K. R. om een voorstel tot aanvulling van de door dit college niet behandelde, bij den Staten-Generaal ingediende begrooting niet in behandeling te nemen. Wij vonden dat toen wel vreemd, maar hebben er niet veel van gezegd. Eenige maanden later werden daaraan staatsrechterlijke beschouwingen gewijd in *De West-Indische Gids*. Daarin vinden wij ook meegedeeld, dat een ontwerp-begrooting, die nog geen kracht van wet heeft, door de K. R. niet kan gewijzigd worden. Hier wordt waarschijnlijk bedoeld, dat de K. R. over zoodanige wijziging zijn oordeel niet kan uitspreken, want van wijziging eener wet door Kol. Verordening kan geen sprake zijn. Nu zien wij echter, dat de salarisherziening niet is ingediend als ontwerp-wenschelijkheidsverordening tot wijziging van de voorloopig vastgestelde begrooting maar van „het bij de Staten-Generaal ingediende wetsontwerp tot vaststelling van de koloniale huishoudelijke begrooting." Kan dat nu wel?

Belastingen.

De K. R. heeft de verordening, regelende het uitvoerrecht van mijnproducten, sterk geamendeerd, aangenomen.

Traktementsherziening.

III.

De in ons blad van 5 Jan. l.l. vermelde, door den K. R. gemaakte bezwaren zijn beantwoord door den Gouverneur.

Over de mogelijkheid van verschil in salaris tusschen uitgekomen en ingeboren ambtenaren, zegt de Gouverneur, dat wijziging van zijn voorstel „geen invloed zal hebben op de bevoegdheden van den Minister van Koloniën om personen voor den dienst in deze kolonie bestemd op een hooger inkomen uit te laten komen, dan het bedrag tot bezoldiging van het ambt in de Kolonie voldoende geacht. Waar aan ieder der ongewenschte geachte bepalingen de eisch is vastgeknoopt, dat de Koloniale Raad zich eerst over het benoodigde crediet moet uitspreken alvorens een buitengewone verhooging van bezoldiging kan worden toegekend, acht ik het van belang, dat de bepalingen ongewijzigd behouden worden, ten einde den Raad in de gelegenheid te stellen, zich op de hoogte te houden van de toegedachte buitengewone verhoogingen niet alleen, maar daarover ook een oordeel uit te spreken."

De Gouverneur handhaaft de toelage voor het bezit van het Nederlandsche artsendiploma.

„De landbouwkundige", aldus de gouverneur, „heeft met de Sisal-maatschappij niets uit te staan. M.i. is juist het feit, dat de bevolking van St. Eustatius door den stilstand der exploitatie van de genoemde maatschappij geen werkgelegenheid kan vinden, een reden te meer om voor de bewoners van de Bovenwindsche eilanden de voorlichting van een deskundige op landbouwgebied te behouden, en hen tot de uitoefening van den landbouw, die aldaar tot de mogelijkheden behoort, te brengen."

Naar zijne meening „zal terugkeer tot het stelsel van drie gezaghebbers voor de Bovenwindsche eilanden nimmer tot bezuiniging kunnen leiden. Juist om te bezuinigen is overgegaan tot het benoemen van één gezaghebber voor de drie genoemde eilanden. Tevens moet de moeilijkheid om steeds geschikte krachten te krijgen voor de vervulling der drie gezaghebbersplaatsen, niet uit het oog worden verloren."

Wij hebben vroeger nimmer van die moeilijkheden gehoord en die bezuiniging zal, zoo zij bestaat, bij de hooge salarieering van den heer Van der Zee wel niet veel meer dan eenige honderden guldens bedragen.

De betrekking van inspecteur van politie wordt opgeheven. Dan komt er zeker weer spoedig eens eene reorganisatie van de politie, want de laatste is al weer meer dan een jaar oud.

De overige opmerkingen over den directeur van Openbare Werken en den mijningenieur vonden wij niet beantwoord.

Behalve de door ons reeds genoemde nieuwe belastingverordeningen, kondigt de Gouverneur in het door den Raad verlangde schema nog aan eene belasting op openbare vermakelijkheden ad 10 pCt., waarvan de opbrengst op ƒ 3000.— is geraamd, eene verhoogde zegelbelasting, op ƒ 4000.— geschat. Eerstgenoemde belasting kwam niet voor onder de voorstellen van de belastingherzieningscommissie; de door deze voorgestelde verhooging der zegelbelasting was op ƒ 5000.— begroot. Ten slotte stelde de Gouverneur de heffing van een matig steigergeld voor het aanleggen aan de Handelskade in het vooruitzicht.

Het ontwerp tot verhooging van het recht op gedistilleerd is aangenomen.

Eindelijk is 23 Dec. de wijziging der begrooting in verband met de salarisherziening in openbare behandeling gekomen. Volgens het overzicht in de *Amigoe* zijn bij amendement de salarissen der predikanten en rabbijnen met ƒ 1000.— verhoogd en op ƒ 5500. —gebracht. De toelagen voor de gouvernementsgeneeskundigen met Nederlandsch diploma zijn verworpen.

Eindelijk is een amendement-Maduro aangenomen tot behoud van het voorbereidend onderwijs met een beroep op de noodzakelijkheid daarvan, nu het Nederlandsch voor 't gewone onderwijs voertaal zijn moet.

Uit den Verren Vreemde.

't Is eenigszins de geschiedenis van de kikkers, die, niet tevreden met den balk als koning, den ooievaar tot vorst kregen, wiens snavelbestuur hun weldra den ruil deden betreuren. Onder de kolonialen waren wel heel knappe koppen, maar zij schenen te zeer vastgegroeid met het bestaande om een zóó diepgaande reorganisatie te kunnen leiden, als minister Frank voor de Kongo noodig oordeelde. Hij zocht daarom de heer Maurice Lippens aan, bekwaam organisator, gouverneur van een provincie, krachtige figuur, om het gouverneur-generaalschap te aanvaarden.

Men stelde zich een tweetal jaren geleden heel veel van zijn optreden voor. En nu komt Z.Exc. terug. Een klein verschil van inzicht heet de reden hiervan te zijn. Maar de oneenigheid moet toch nog al hoog geloopen zijn, want de gouverneur-generaal heeft de beslissing op het door hem gevraagde ontslag niet willen afwachten. Hij is, zeggen de bladen, uit de aan zijn zorgen toevertrouwde kolonie vertrokken, niettegenstaande de minister hem had getelegrafeerd te wachten.

Intusschen adviseerde de met spoed samengeroepen ministerraad den koning het gevraagde ontslag te verleenen. De heer Rutten, gouverneur van Katanga en oud procureurgeneraal, zal zijn opvolger wezen. Dus weer een koloniaal.

* * *

Belgisch Kongo belooft een radium-leverancier van den eersten rang te worden. De werkplaatsen te Oolen, bij Antwerpen, hebben een zoodanige uitkomst geleverd, dat de Amerikaansche maatschappijen zich niet in staat achten de concurrentie daarmede vol te houden. Tot 1920 werd de wereldproductie op 30 gram berekend, waarvan de Amerikaansche leveranciers, de Standard Chemical Cy., de Pitts-

burg Cy. en de Cy. of Colorado te zamen ± 25 gr. leverden.

Nadat het rijke mijngebied van Katanga, in Kongo, in mededinging gekomen is, hebben de Amerikanen verklaard niet met de kwaliteit en de prijzen van de fabriek te Oolen te kunnen concurreeren. De Amer. prijs was tot nu toe 120.000 doll. p. gr. (gemidd. over 5 jr. 107.000 d.), de Belg. prijs zou slechts 70.000 d. p. gr. worden.

* * *

De administrateur van het Noordelijk territorium van Australië heeft geestdriftig verslag gegeven van zijn officieel bezoek aan de strook van de Alce-bronnen in Midden-Australië, welke hij als een groot nationaal bezit beschouwt. Het klimaat is er opwekkend en ziekte is er onbekend. Water is beschikbaar uit bronnen en hij bepleit de ontsluiting van de streek door het aanleggen van een spoorweg. Er is daar een groot zoetwatermeer ontdekt, dat niet op de kaarten staat aangeteekend.

* * *

De kleine Portugeesche kolonie Goa in Voor-Indië is in het bezit van relikwieën van den heiligen Franciscus Xaverius, de priester-missionaris, die eens katholieke missiën in verschillende deelen van Azië stichtte. Van tijd tot tijd worden die relikwieën tentoongesteld; dan komen pelgrims van heinde en ver, om een Godewelgevallig werk te doen, danwel om genezing te zoeken van gebrek of kwaal. Ook ditmaal is de toeloop zeer groot geweest. Het aantal katholieken onder de Indische bevolking verspreid is in verhouding niet groot, maar wanneer de vromen naar één punt optrekken, blijkt hun getal toch aanzienlijk te kunnen zijn. Niettegenstaande de stoomvaartmaatschappijen alles deden wat in haar vermogen was, bleven de booten zoo overstelpt met reizigers, dat deze overal maar tegen elkander gedrukt zaten of lagen. Ook de spoorwegen en andere vervoermiddelen te land waren van Kerstmis tot 7 Januari doorloopend overladen. Bisschoppen kwamen met de volgelingen uit hun diocees, directiën van colleges met hun leerlingen. Wij zullen hier geen namen noemen van de vele oorden, die vermeld worden, doch maken een uitzondering voor den stoet uit de Bhils van Rajpoetana, als vertegenwoordigende de 't laatste voor het katholicisme gewonnen streek. De bladen maken melding van nieuwe wondergenezingen, die de animo voor latere vereeringstochten nog zullen versterken.

* * *

Naar gemeld wordt, zijn bolschewistische propagandisten druk bezig om hun theorieën in Engelsch-Indië meer en meer ingang te doen vinden. Het program, dat zij pasklaar gemaakt hebben, behelst o.a.:

Afschaffing van het groot-grondbezit en van indirecte belastingen; nationalisatie van ondernemingen van openbaar belang; minimum-loonen; achturigen werkdag met 44 werkuren per week; erkenning van het stakingsrecht; oprichting van arbeidersraden; aandeel in de winst in alle groote industrieën; geen staand leger, maar nationale militie met de verplichting van elken burger tot militaire oefening.

Sommige groepen der non-coöperators, vooral in Bengalen, neigen, verzekert men, sterk naar het bolschewisme over.

* * *

In de maand Januari heeft de heer Ph. C. Visser op verschillende plaatsen van ons land voordrachten gehouden over den stouten onderzoekings- en voor een deel tevens ontdekkingstocht, door hem met mevrouw Visser-Hooft volbracht in het Karakorumgebied, het aan de Himalaja grenzend en naast hoogste gebergte van de aarde. De ondernemende reiziger gaf blijk tevens een uitnemend voordrager te zijn, terwijl de vertoonde lichtbeelden bovendien nog van een buitengewoon talent van opnemen en reproduceeren getuigen.

De Koningin heeft den heer en mevrouw Visser beiden de zilveren medalje der Huisorde van Oranje verleend, nadat H. M. met Prins Hendrik de lezing van den heer Visser in de zaal van den Dierentuin te 's Hage had bijgewoond.

* * *

Tot de emigratieplannen, welke in dezen tijd den stroom van werkzoekenden uit Europa naar andere werelddeelen willen leiden, behoort ook een groot ontwerp van Italiaansche kolonisatie in Peru. De hoogvlakte van Olmo, op ongeveer 120 K.M. van den haven van Eter y Pimentel, zou hiervoor in aanmerking komen.

Het bosch zal in bouwland moeten worden omgezet, hiertoe zal water van de Rio Huancabana, een der rivieren van de Cordillieras, over een afstand van 90 K.M. daarheen geleid worden, maar dit schijnt geen bezwaar te zijn.

De Peruviaansche regeering wil de uitvoering van het plan gaarne bevorderen. Vele der Italianen, die tot nu toe naar Noord-Amerika gingen, waar het toe te laten aantal, zooals men weet, thans beperkt is, zouden, dank zij den verkorten

weg door het Kanaal van Panama, genegen zijn hun geluk in Peru te gaan beproeven, wordt verzekerd.

Brazilië heeft ook tot volksverhuizing daarheen gelokt en uitgenoodigd, maar de toestand, waarin de Italiaansche arbeider er in het binnenland te werken heeft, blijkt zoo weinig aanlokkelijk door gemis aan afleiding en gemis aan gelegenheid om in korten tijd een bedrag van eenige beteekenis te kunnen overleggen, dat de lust tot emigreeren daarheen geen grooten omvang genomen heeft.

* * *

Van 15 Mei tot 15 Juni a.s. zal te La Plata (provincie Buenos-Ayres) een eerste internationale jaarbeurs worden gehouden. De inschrijvingen worden met 1 Mei a.s. gesloten. Groote en ruime lokaliteiten zullen ter beschikking van de deelnemers worden gesteld tegen een prijs van 25 papier-peso's per vierk. M. Elk artikel en monster op het gebied van handel, nijverheid en export in het algemeen kan op deze jaarbeurs worden tentoongesteld, terwijl voor den groshandel gelegenheid zal bestaan tot het afsluiten van transacties.

* * *

De conferentie te Lausanne is dan toch uitgeloopen op de door ons voorspelde mislukking. Helaas! De volgende week komen wij terug op dit resultaat.

Mededeelingen.

Van de Afdeeling Apeldoorn:

VERSLAG VAN DE JAARVERGADERING.

Woensdagavond, 24 Januari, hield onze afdeeling haar jaarlijksche algemeene vergadering.

Uit het verhandelde meenen we het volgende ter kennis te moeten brengen van de leden, die er niet geweest zijn en van andere afdeelingen, die misschien belangstellen in de levenswijze van mede-afdeelingen.

Na de gewone vergaderings-aangelegenheden, als openingswoord, notulen en ingekomen stukken, kwam het *jaarverslag* aan de beurt, waaruit we noteeren, dat we van 45 op 54 leden en van 8 op 32 begunstigers zijn gekomen.

In April hadden we twee lezingen over *West-Indië* door H. D. Baron van Asbeck en prof. J. Boeke, in December een lezing door den heer P. J. van Ravesteyn over *„Het Hindoeïsme als beschavingsfactor op Java."* Bovendien sprak onze voorzitter, de heer G. J. Reerink, voor de *Buurtvereeniging 't Loo* op 13 December, wat voor de afdeeling en de bekendheid van Indië een aardig succes opleverde.

Wij hopen in Februari te Epe een dergelijken *Inleidenden Avond* te houden, met zeer welwillende medewerking van „De Eper Gemeentewoning." Dan zal onze secretaris daar spreken.

Misschien dat we voor *andere buurtvereenigingen* van Apeldoorn in dit jaar, eveneens dergelijke avonden kunnen organiseeren.

Gamelan- en tooneelplannen leden schipbreuk door verschillende moeilijkheden, welke we nog wel eens hopen te overwinnen.

Voor een en ander verzonden we een 500-*tal circulaires*.

Onze *financiën* staan er niet al te best voor, — voor 1922 een tekort van ruim ƒ 30 — en als we in 1923 evenzoo willen werken, zullen we een dikke ƒ 100 te kort komen! Daarom is het zaak, dat we weer een krachtige poging aanwenden onze gelederen te versterken, en *wij verzoeken hierbij aan onze leden met nadruk, ons hierin krachtig te steunen.* Zooals iedere Mohammedaan een propagandist is voor zijn godsdienst, zij ieder lid van „Oost en West" een propagandist voor de idee onzer Vereeniging.

En als we dan door middel van een filmvoorstelling en misschien door een verloting weer wat evenwicht hebben gebracht in de financiën, hopen we in 1923 te kunnen houden één lezing in Februari (die gaat vast door), de tentoonstelling van den zomer, als de filmvoorstelling in Maart goed slaagt, om dan in het najaar nog twee lezingen te geven. De lezer begrijpt, dat het voorgaande een grond vormt voor 't volgende *voorstel*, dat door onze afdeeling voor de a.s. Algemeene Vergadering van „Oost en West" is ingezonden:

„Het Hoofdbestuur overwege een verlaging van de contributie van het lidmaatschap en een verhooging van de contributie der begunstigers; een vermindering van de afdracht der afdeelingskassen aan de algemeene kas, en brenge daarover een beredeneerd en gedocumenteerd verslag met advies uit in de Hoofdbestuursvergadering en voere eventueele veranderingen in op 1 Januari 1924."

De daarbij gevoegde toelichting zal te zijner tijd wel in het K. W. verschijnen, evenals het bedoelde verslag, als n.l. andere afdeelingen aan dit voorstel haar steun willen geven of een betere plaats aan de hand weten te doen.

uitbreiding van het ledental en tot een levendige, doordringende propaganda voor het doel: versterking van den vriendschapsband tusschen Moederland en Koloniën.

Overigens laten we de diverse kleinere aangelegenheden rusten. Het H.B. zal wel publiceeren, wat er voor het vereenigingsleven noodig is. Wij hopen U bij tijd en wijle te kunnen berichten van successen met ons werken en dat ook van andere afdeelingen in het K.W. te mogen lezen.

De Secretaris,

J. C. BAARS.

Van de Afdeeling Breda:

Door „Oost en West", afdeeling Breda, zijn twee avonden gegeven in het *Groot Luxor theater*, directeur de heer F. A. F. Schuiten, waarbij de eerste avond — 24 Januari — uitsluitend voor de cadetten der Koninklijke militaire academie. De tweede avond bestemd voor de leden der afdeeling Breda en voor het publiek. De programma's waren op beide avonden gelijk van inhoud.

De Presidente, douairière W. C. Clifford Kocq van Breugel-Roelofs sprak Woensdagavond haar waardeering uit over de aanwezigheid der état-major en afzonderlijk die van Zijne Excellentie generaal-majoor Jonkh. J. H. Roëll, Gouverneur der academie. Zij sprak een woord van welkom tot de aanstaande officieren, verklaarde hoe gewenscht kennis van Indië voor elk Nederlander is, speciaal voor hen, die er als officier heen gaan en er een dikwijls hoogst verantwoordelijke positie vervullen. Aan wier beleid nimmer getwijfeld mag worden, beleid dat behoort gefundeerd te wezen op begrijpen van den bewoner.

Portretten van Hare Majesteit Koningin Wilhelmina, Zijne Koninklijke Hoogheid Prins Hendrik en Prinses Juliana worden op het doek getoond. Het „Wilhelmus", gelijktijdig ingezet en staande, worden door allen twee coupletten gezongen, begeleid door de voortreffelijke muziek, verbonden aan het Luxor Theater.

Het eerste gedeelte van het programma wordt toegelicht door den HoogEdelGestrengen heer Kolonel J. F. Schmöle. Met hem wordt Borneo ingegaan. Wordt het land der eindelooze dagreizen betreden, zijne majestueuze rivieren bevaren. Hij laat de Olo Ngadjoes zien, de Dajaks, te midden van hun bosschen en velden, met weinige bewoners en buitengewoon groote gezinnen.

Een indrukwekkende vaart wordt op een der rivieren gemaakt, tot de nacht het landschap met zijn donkeren sluier omhult.

Dan brengt hij de aanwezigen op Bali. Een bevolking met eigen godsdienst, Bramaansch, steunend op Boeddhisme, met interessante plechtigheden, welke op zekere tijden voorgeschreven zijn en gehouden worden.

Hij geeft een kijk op de ruimten, waarin de Bahër vermeent dat zijn goden zetelen en verkeeren, in welks nabijheid hij ze vereert.

Hij verklaart de inrichting der tempels. Laat de sierlijke vormen bekijken.

Bij een offerfeest op Bali wordt gewezen op de diepgaande symboliek van hetgeen plaats heeft; op de soorten der vele neergelegde bloemen in bescheiden kleuren, veelal wit en geel. Op de welriekende aromatische oliën, welke er naast gelegd worden. Dan volgt een godsdienstig dansfeest. Jonge meisjes, indirect aan den tempel verbonden, voeren in sprekende houdingen passende figuurdansen uit. Zij geven stemmingen weer, waardoor den goden duidelijk wordt, welke wenschen overgebracht worden, aan hen voorworden gelegd. Sierlijk en gracieus verrichten zij hun taak. Bij een strijd tusschen twee mannen om de liefde eener prinses, verschijnt zij met het bekende gevolg.

Aan het bespreken en belichten van de Karobataks gaat als herinnering vooraf aan de tocht van Van Daalen naar de Karo-hoogvlakte.

Sumatra's Oost- en Westkust zijn, dank zij diens arbeid, nu door een verharden weg verbonden, gaande over de Karo-hoogvlakte.

De welvaart der Karo-hoogvlakte nam aanzienlijk toe. De oorspronkelijke bewoners blijken goede tuinders en ...nge broeders. Vooral aardappelen teelend, die zij naar Singapore en Pinang exporteeren. Medan en omgeving worden door hen overvloedig van versche groenten voorzien.

De Zending heeft onder de bewoners der Karo-hoogvlakte veel succes. Er zijn niettemin nog „heidenen."

De geboorte van een Karobatakkertje is steeds een feest, zooals de film aangeeft. Zijn huwelijk ook. Het verbranden der lijken heeft primitief plaats, terwijl weinig diep gaande ceremoniën er bij gaan.

Ziekten, steeds het gevolg van een plagen door kwelgeesten, worden allereenvoudigst bestreden. Men slikt wel medicijn, doch heeft daar een bescheiden vertrouwen in. Ook helpt het plots wisselen van naam, daardoor de booze geesten misleidend. En zoo ook dat niet baat, fopt men de kwelduivels ingaand door een schijn-lijk in lijkwaad gehuld, uit pisangstam gesneden, buiten de desa te leggen.

De booze geesten, vermeenend, dat hun spel niet meer aanwezig is, zullen elders een slachtoffer zoeken, waardoor de patiënt ontlast is. Hij is „hersteld."

Het Remonte-depot te Tadalarang wordt vertoond, met interessante beelden van rijkunst en dressuur. Met heel mooie Sandelhoutpaarden, met een sierlijk Arabisch paard.

Een wedren door stieren van Balineesch slag geeft een kijk op dit volksspel der Balineezen. Hun rund, gefokt als trekdier, leent voor het houden dezer harddraverijen. Bijzonder mooie spannen stieren verschijnen aan de streep, die zich met inspanning reppen en door een opgewonden publiek worden opgewacht.

Het tweede gedeelte wordt toegelicht door den WelEd. heer J. F. A. C. van Moll, Oud-Voorzitter der Kedirische suikerfabrikanten, Secretaris der Java-suikerproefstations.

Een beeld van Jan Pieterzoon Coen komt op het doek, als hulde aan den grondlegger van ons land als koloniale mogendheid. Mede als voorbeeld van voorbeeldig mannelijk kunnen.

Een serie gebouwen, door Nederlandsche firma's in Indië gevestigd gedurende de laatste tien jaren opgericht, wordt daarna verlicht. De arbeid van onderscheiden fabrikanten van bouwmaterialen, van ingenieurs en architecten. Uitgevoerd in gewapend beton, opgetrokken in prima metselsteen, waarin als regel teakhout verwerkt is. Echtsche pannen sluiten de daken. IJzer- en koperwerk vonden een plaats.

Spoedig zijn de toeschouwers daarna in de tuinen van de vezelonderneming Mento Toelakan. Een panorama met het sisalgewas in wiskunstig plantverband genietend.

Getoond wordt het planten, verzorgen, oogsten van het blad der agave. Het verwerken van den oogst. Het wegslaan van het bladmoes in de Coronatrommel, zóó dat de nerf, de vezel, overblijft. Het bladmoes wordt met veel water weggespoeld.

De verkregen vezel wordt uitgewasschen en gedroogd. Na geborsteld te wezen levert zij het glimmend wit marktproduct. Zorgvuldig bijeengepakt, volgt aflevering.

Amerika is de grootste afnemer.

Twaalf ondernemingen produceeren 12500 ton 's jaars.

Thee is volgens Okakura Kakuro, een verzuchting van een Chineeschen dichter uit de Sang-periode der 12e eeuw aanhalend, toen de theecultus het hoogtepunt had bereikt, „vloeibare barnsteen in ivoor getint porselein." Meermalen verkwist door ondeskundige behandeling, waarom een oordeelkundig zetten wordt gevraagd, geen uittrekken op lichtjes.

Zijn woord geldt in Nederland als voor kort gegeven.

Nederland verbruikt per jaar 10 millioen K.G., waarvan 22 pCt. bestaat uit Sumatrathee, welke dank zij de goede, krachtige, schenken, zich een vaste plaats veroverd heeft in de melanges. De kwaliteit der Indische thee blijft zich gunstig onderscheiden, zooals uit den afloop der veilingen telkens weer is gebleken. Het verbruik der Nederlandsch-Indische thee is toenemend, dank zij het meerder gebruik van Sumatrathee, ten koste van Britsch-Indische; dat van China-thee breidde zich eveneens uit.

In den ochtend wordt een thee-aanplant doorgewandeld, hetgeen om velerlei redenen een genoegen blijkt en opwekkend stemt. De frissche gezichten der pluksters fleurt op; het koele klimaat doet aangenaam aan. Het terrein met zijn bergachtigen achtergrond laat mooie afgesloten vergezichten zien.

De theefabriek — het etablissement — verrast door hare forsche afmetingen. Zeven verdiepingen is zij hoog.

De bewerking der pluk verloopt na wegen en zorgvuldig sorteeren snel. De verpakking is zorgvuldig afsluitend, ook om het opnemen van vreemde geuren te voorkomen; om die der thee volkomen zuiver te behouden en te bewaren.

Een vloot van Nederlandsche schepen vervoert den oogst naar Amsterdam.

Het cultiveeren van thee op Sumatra is een geweldig succes met het oog op het werkliedenvraagstuk ter plaatse. Ten goede bevochten door geduld, verdraagzaamheid en juist gestelde eindpunten.

De platen bij het bespreken van de rietsuikercultuur geven het nieuwste. Zij toonen het zaaien van het riet, het kweeken van variëteiten, de resultaten van Karthaus zijn cultuurarbeid. Zijn Sint Bermulfus- en zijn Sint Chronusriet worden te zien gegeven, rietvariëteiten, die nog beter in kwaliteit zijn dan zijne E. K. soorten, waaronder er voorkomen, die meer dan 200 picols per bouw geven. Gedacht wordt aan een oogst van 220 picols, zijnde 100 pct. meer dan in 1890 het geval was.

Gelegenheid wordt gegeven om de meest vooraanstaande landbouwkundigen te volgen. Om Jul Mohr te hooren.

De grond wordt vlug plantklaar gemaakt, met bezonken oordeel bezet, zaakkundig bemest. De aanaardingen tijdig gegeven. De rijpheid van het riet bepaald. Het gewas geoogst.

In de fabriek breekt een stel crusherwalsen de stengels

BESCHIKBAAR.

BESCHIKBAAR.

BESCHIKBAAR.

BESCHIKBAAR.

BESCHIKBAAR.

BESCHIKBAAR.

BESCHIKBAAR.

BESCHIKBAAR.

tot korte stukken, ze tevens plettend. Gaande door twaalf zware ijzeren rollen, vereenigt in één batterij, wordt de ampas verder geperst en van geen nut meer zijnde, als suikerproducent, in de vuren gestort, arbeidsvermogen leverend.

Het sap gecarboudteerd en gefiltreerd, verschijnt als een heldere suikeroplossing in de kookpannen, hetwelk ingedikt en geboekt in de roertrommels door afscheiding in de centrifuges een kristal oplevert, dat na droging gelijk is aan rafinade. De levering geschiedt in nieuwe goenie zakken. Engeland, Engelsch-Indië, Japan, zijn de beste afnemers. Vooral Engelsche schepen de vrachtvaarders.

Technisch worden in de Java suikerfabrieken schitterende resultaten verkregen. Het electrisch gedreven bedrijf is een voorbeeldig economisch werkend geheel. Naast het fabriceeren van suiker heeft met voordeel het distilleeren van spiritus plaats. Op het winnen van nevenproducten uit melasse wordt ingaand gewezen.

De oogst van dit jaar wordt geraamd op 1.600.000 ton.

De totale oppervlakte van Java is 13.500.000 H.A., daarvan zijn 3.225.000 H.A. sawah, met riet beplant 165.000 HA.

De oppervlakte beplant met suikerriet bedraagt 1/40 van het bebouwde geheel en dit 1/40 brengt op ruim 5 pCt. van de totale waarde der Java-uitvoer.

25 pCt. der spoorvrachten wordt opgebracht door de suikerindustrie.

52 pCt. der productie van de Indische machinefabrieken wordt er door verzekerd.

48 pCt. door andere bedrijven, inclusief de spoorwegen en scheepvaart.

De grondhuurprijzen zijn zeer verbeterd. De door de fabrieken betaalde huurschat steekt gunstig af bij den verhuur onderling betaald.

De loonen der fabrieksarbeiders zijn ƒ 0.50 à ƒ 1.— per dag. Voor vrouwen ƒ 0.40 à ƒ 0.60. Voor kinderen ƒ 0.25 à ƒ 0.45. Taakwerk wordt met ƒ 2.— betaald. Ambachtslieden ontvangen van ƒ 1.— tot ƒ 3.—. Suikerkokers ƒ 2.— tot ƒ 5.

Rond gekeken wordt in de strafgevangenis te Batavia, waar velen bijeen zijn, van de meest onderscheiden rassen, die op afwijkende wijzen gestraft zijn. Gelukkig wordt de opgelegde straf met Oostersche gelatenheid ondergaan en na afloop met vruegde vertrokken, om als geschoolde personen, als wereldburgers terug te keeren in hun omgeving. Gewaardeerd om hun levenservaring, gecondenseerd in een zindelijk hoofd.

De directeur van het Groot Luxor Theater verrast ons door het afdraaien van een film met prachtvlinders in natuurlijke kleuren. Ook in combinatie met de planten en bloemen waarop zij zich bewegen, bijzonder mooi.

Namens de cadetten wordt een woord van dank gesproken. En de eerste avond is daarmede beëindigd.

De volgende avond kenmerkte zich door een prettige belangstelling der leden.

De presidente, mevrouw douairrière Jonkvr. W. C. Clifford Kock-van Breugel, sprak een woord van welkom, somde de voordeelen op die aan het lidmaatschap zijn verbonden. Wekte de aanwezigen op lid te worden.

De directeur van het Groot Luxor Theater had de attentie om haar daarna toe te spreken en een keur van bloemen aan te bieden.

Vervolgens kregen de heeren kolonel J. F. Schmöle en J. F. A. C. van Moll het woord, die zich nog verdienstelijker als gisteren onderscheidden.

v. M.

Van het Informatie-Bureau:

VOOR DEN INDISCHEN DIENST ZIJN BESTEMD:

Mej. H. Hiariej, Gemeente-Ziekenhuis, Zuidwal, Den Haag, als verpleegster;

Mej. A. Creutzburg, Valkenboschkade 469, Den Haag, als onderwijzer.

UITZENDING VOOR DEN NEDERLANDSCH-INDISCHEN STAATSDIENST.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's Lands dienst in Nederlandsch Oost-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

Onderwijzer(es) bij het openbaar lager onderwijs.

Onderwijzer met de hoofdakte en lagere akte wiskunde voor het meer uitgebreid lager onderwijs.

Onderwijzer bij het landbouwonderwijs.

Opzichter werkplaats voor afd. instrumentmakerij bij den dienst der Staatsspoorwegen.

Technicus voor electro-zwakstroom bij den dienst der Staatsspoorwegen (in tijdelijken dienst).

Directrice bij de militaire hospitalen.

Zij die voor uitzending tot een dezer betrekkingen in Nederlandsch Oost-Indië in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot de 9de afdeeling, onderafdeeling A.B., van het Ministerie van Koloniën.

BESCHIKBAAR.

Mutaties van 31 Jan. tot 7 Febr. 1923

Nieuwe Leden.

J. J. Gemmel, Voorzitter Bond van Surinamers, Amsterdam, Keizersgracht 654, ƒ 5.

W. Adèr, Amsterdam, Heerengracht 573, ƒ 5.

A. Arriens Kappers, Amsterdam, van Baerlestraat 3, ƒ 5.

Mej. J. W. Gerhards, Apeldoorn, Kerklaan 27, ƒ 5.

W. K. R. Oxenaar, Villa „Semarang", Ginnekenweg, Breda, ƒ 5.

Van der Eijcken, Wilhelminastraat 39, Breda, ƒ 5.

N. W. Pel, Oud-Kap. N.-I. L., Wilhelminastraat 29a, Breda, ƒ 5.

H. C. Praasterink, Houtvester, Den Haag, van Weede v. Dijkveldstraat 9, ƒ 5.

Dames B. en C. van Eekhout, Den Haag, Jacob Hopstraat 10, ƒ 5.

J. J. B. van der Chijs, Delft, Noordeinde 14, ƒ 10

Adresveranderingen.

L. A. de Graaff, Controleur B. B., van: Madioen naar: Leiden, Hoogewoerd 53, ƒ 5.

J. W. N. Francken, Controleur Pandhuisdienst, van: Arnhem, Boulevard 43, naar: Weltevreden, Hoofdbureau Pandhuisdienst.

H. E. Steinmetz, Gep. Hoofdambtenaar, van: Den Haag, van Boetzelaerlaan 68, naar: Weltevreden, p/a. N.-I. Escompto-Mij.

Dr. J. W. Bijleveld, Off. v. Gez. 1e kl., van: Den Haag, Juliana van Stolbergplein 15, naar: Bandoeng, D. v. O.

J. A. van Hasselt, Oud-Off. v. Gez. N.-I. L., van: Den Haag, Koningin Emmakade 163, naar: Rozenbosch 1, De Steeg (afd. Arnhem).

Ch. W. Matzen, Makelaar, van: Brussel naar: Den Haag, Pension Twed, Reinkenstraat 76/78.

J. A. Polak, De Bilt, van: Wilhelminalaan 48 naar: Prinsenlaan 2.

J. A. H. S. Hanozet Gordon, Nice, van: Hotel Beau Rivage, Quai des Etats-Unis, naar: Pension Eden, Promenade des Anglais 101.

Dames Leesmuseum, van: Den Haag, Lange Voorhout 30 naar: Scheveningen, Rustenhoekstraat 12.

J. Tideman, Ass.-Resident, van: Haarlem, Kleverparklaan 35, naar: Weltevreden, Dep. B. B.

L. W. J. Olivier, Administrateur Dep. v. O. en E., Nijmegen, van: St. Anna naar: Hotel de Zonnebloem, Groenestraat 101.

Opgave van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische Talen, Staats- en Strafrecht.

A. H. J. G. WALBEEHM, Witte Rozenstraat 54, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.

Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Staatsinstellingen van Ned. O.- en W.-Indië. — N.-I. Strafrecht. — N.-I. Strafvordering. — Madoereesch. — Javaansch. — Maleisch.

J. J. F. SCHREUEL, gepens. Ass.-Res., Vogelkersstraat 6, Den Haag. — Maleische taal en letterkunde.

A. H. Jansen, Hamerstraat 25, Bussum. — Maleisch (grammatica, correspondentie, spreken); geeft les te: Bussum, Naarden, Weesp, Amsterdam, Hilversum, Baarn, Laren en 's-Graveland.

J. H. C. VERMEER, oud-officier, Antonie Duyckstraat 45. — Correspondentiebureau voor moderne en Maleische talen, lessen in Maleische omgangstaal en wiskunde.

M. C. ROUVEROY VAN NIEWAAL, Adelheidstraat 7, Den Haag. — Maleisch in den dagelijkschen omgang.

JOS. SUYS, Candidaat-Notaris, Leeraar M. O. opleiding groot en klein notarisexamen, repeteert burger- en handelsrecht, Laan van Meerdervoort 294, Den Haag.

Leden, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage, en Secretaris afdeeling Den Haag, Laan van Meerdervoort 187.

BESCHIKBAAR.

Vereeniging „OOST en WEST".

HOOFDBESTUUR: Heulstraat 17, 'S-GRAVENHAGE.

STUDIE-COMMISSIE. Jongelieden. Ouders of Voogden van alle landaarden in Oost- en West-Indië, die **gratis hulp** wenschen voor het zoeken van kamers of kosthuizen, voor afhalen van boord, voor toezicht op de studie, voor beheer van gelden, enz. ten behoeve van hun kinderen of pupillen, kunnen zich — onder opgave van de noodige gegevens — wenden tot het Bureau der Gedelegeerden der Studie-Commissie. Adres: Prins Mauritsplein 23, Den Haag.

INFORMATIE-BUREAU ten behoeve van personen, die een werkkring zoeken in Nederl. Oost- of West-Indië of daartoe hunne kinderen of pupillen willen opleiden, ook voorlichting verstrekkende op elk gebied aan personen van Indië komende of aanraking met Indië zoekende. Men wende zich tot den Secretaris, Heulstraat 17, 's-Gravenhage, Telef. H. 4519, Bureau-uren 10—12 v.m. en 2.30—4 n.m. Schriftelijke verzoeken om inlichtingen zonder bijvoeging van porto voor de beantwoording worden als regel buiten beschouwing gelaten.

TEHUIS VOOR INDISCHE STUDENTEN, Prins Mauritsplein 23, Den Haag. Gelegenheid voor Studeerenden van alle landaarden uit Oost- en West-Indië tot logeeren, koffiedrinken en dineeren; logeeren *f* 1,50, noenmaal *f* 0.75 en diner *f* 1.—. Aanvragen te richten aan den heer J. C. Hietink, Directeur.

TEHUIS VOOR NEDERLANDSCH-INDISCHE BEDIENDEN, „Persinggahan", van Boetselaerlaan 2, 's-Gravenhage, waar Nederlandsch-Indiërs een tijdelijk onderkomen en hulp en raad kunnen vinden. Indische bedienden, die met een familie naar Indië willen terugkeeren, een dienst zoeken of van dienstbetrekking willen veranderen, wenden zich tot den Directeur, den Heer F. de Munnik, Telef. Scheveningen No. 248.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17 en de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. 1. **Een boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.** (Tweede druk).
Prijs: **f 0.50** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
2. Onze Oost. II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,** door T. J. Bezemer.
Prijs: **f 0.05** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

b. Onze West Tweede druk bestaande uit:
1. **De Kolonie Suriname,** door Fred. Oudschans Dentz;
2. **De Kolonie Curaçao,** door Mr. B. de Gaay Fortman.
Prijs: **f 0.50** en f 0.06 frankeerkosten.

c. Staats- en particuliere betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen: Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's.)
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.50** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen Arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (Opnieuw herzien).
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederl.-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.
No. XI. **De Geëmpl. bij de Rubber-(caoutch.) cultuur en bij eenige Bergcultures in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. XII. **Onze Koloniën.** Prijs **f 0.35** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

Serie I.

No. 1. Nederlandsch-Indië en de handel.
„ 2. Indische toestanden gezien door een inlander.
„ 3. Het leven van den bestuursambtenaar in het binnenland.
„ 4. Sarikat-Islam.
„ 5. De Suikernijverheid in Nederlandsch-Indië.
„ 6. De afschaffing van de laatste heerendiensten op Java.
„ 7. Denkbeelden der Inlanders van onzen Indischen Archipel omtrent het ontstaan van ziekten.
„ 8. De Europeesche vrouw in Indië.
„ 9. De bosschen van Nederl.-Indië, hunne benutting en verzorging.
„ 10. Over de Kolonie Suriname.

Serie II.

No. 1. De militaire positie van Nederlandsch-Indië.
„ 2. Het Javaansch tooneel.
„ 3. Het spoor- en tramwegwezen in Nederlandsch-Indië.
„ 4. De theecultuur op Java.
„ 5. 's Lands Plantentuin te Buitenzorg.
„ 6. Een doode taal in Indië.
„ 7. De inlandsche dorpsgemeenschap op Java.
„ 8. De rijstteelt in Nederlandsch-Indië.
„ 9. De Javaan gelijk hij schijnt en is.
„ 10. Brandende Koloniale Vraagstukken.

Serie III.

No. 1. Over Bali en zijne bewoners.
„ 2. Bevloeiing in Nederlandsch-Indië.
„ 3. Kindercriminaliteit in Nederlandsch-Indië.
„ 4. Indische Scholen onder de Oost-Indische Compagnie.
No. 5. Nederlanders in Indië.
„ 6/7. Het Nederlandsch-Indisch Volkscredietwezen.
„ 9. De Slavernij in Oost-Indië.

N.B. *Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooraf per postwissel toe te zenden aan het INFORMATIE-BUREAU, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.*

Bovenstaande werkjes zijn ook verkrijgbaar bij den Hoofdvertegenwoordiger der Vereeniging in Ned.-Indië, den Heer Mr. K. FAUSER, Solo, residentie Soerakarta, Java.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** uur en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.
Teeken- en Schilderlessen.
Lessen in Moderne Talen.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.
Voorbereiding admissie examen H.B.S. en Gymnasium.
Schrijf-, Type- en Vertaalwerk.
Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Dame als Hoofd — of Hulp in de huishouding.
Kinderjuffrouw in Indië.
Indische Massage en Manicure, uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Zweedsche Gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag.

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent Hotels, Pensions, Inrichting, Medische Hulp, Onderwijs, enz.